

19 MAYIS

SAMSUN KÜLTÜR DERGİSİ

C. H. P. VI. Büyük Kurultayı	***
İkinci İnönü Zaferinin 22. Yıldönümü	Dr. A. H. KUZUCU
İnönü (Şiir)	G. N. ARI
Eski Zamanlarda Karadeniz	R. Syme E. HEKİMGİL
Lekeli Humma ve Verem	Dr. A. HAKKI KUZUCU
Kolis Arasında Görüşler	M. A. ATLI
Soya Fasulyası ve onun Vilâyetimiz için önemi	Y. CENGİZ
19 Mayıs Gençliği	O. K. ATOK
Samsunda Atatürke aid Hatıralar	O. ÇAPLI
Ödnmesi Gereken Yurd borcu	S. COŞKUN
Bayrak (Şiir)	H. ENGİN
Veda	H. ENGİN
Hırsız (Hikâye)	N. ULUSOY
Çok Önemli Bir Dergi ve Yazıcıları	K. DİLCİMEN
Halkevi Haberleri	***

19 MAYIS

Samsun
Halkevi Dergisi

Cilt : 6

Temmuz 1943

Sayı : 63

C. H. P. VI. BÜYÜK KURULTAYI

C. H. Partisinin VI. Büyük Kurultayı 8 Haziran 1943 Perşembe günü Ankara Dil, Tarih, Coğrafya fakültesinde Millî Şefimizin bir nutku ile açılarak çalışmalarına başlamış ve 15 Haziran Perşembe günü de Millî Şefin kapanış nutuklarıyla sona ermiştir. Büyük kurultayın kapanış toplantısında Başvekilimiz Şükrü Saraçoğlu da bir nutuk söyleyerek hükûmetin iç ve dış siyasetini gayet açık bir dille ifade etmiştir.

Biz dergimizin ilk sayfasına söylenen bu nutuklardan bazı kısa parçalar ve cümleler alarak Büyük Kurultaya saygı ve bağlılığımızı tekrarlıyoruz.

Millî Şefimiz ve Cumhur Reisimiz İsmet İnönü'nün Büyük Kurultayı açış nutuklarından parçalar :

- Memleketin geçen dört yıllık idaresini heyecanla ve vicdan rahatıyla hatırlayabiliriz.
- Gelecek zamanlar için de Büyük Millet Meclisimizin, millet idaresi için hakiki muvaffakiyet ve selâmet kaynağı olacağına yüreğimizden inanmış bulunuyoruz.
- Her şeyden evvel millî cemiyetin ve millî selâmetin sağlam temeller üstünde bulunması, Hükümetin zihnini en çok işgal etmiştir. Cihan harbinin ve siyasetinin türlü dalgaları arasında Türk milletinin itibarı ve kuvveti şerefle yükselmiştir.
- Hükümet, sıkıntıları hafifletecek ve giderecek, millî varlığı kuvvetlendirecek ve koruyacak tedbirleri güvenle takibetmiye muktedir oluyor.
- Partimizin geçen devredeki faaliyetini memnun olarak gözden geçirebiliriz. En evvel Büyük Millet Meclisinin son seçimindeki Parti çalışmalarını överek anmak isterim.
- Cumhuriyet Halk Partisinin, vatanın büyük menfaatleriyle, en küçükten en büyüğe kadar bütün teşkilât içinde yakından ve candan ilgili olması, başlıca vasfımız ve çok iftihar ettiğimiz başlıca meziyetimizdir.
- Bugün için olduğu gibi gelecek zamanlar için de bizim en büyük meselemiz, Türk milletinin ileri ve kudretli bir insan cemiyeti olarak ihtiyaçlarını, sarsılmaz bir azimle hiçbir engel karşısında yılmadan çabuk bir surette temin etmektir.
- Hizmetinde bulunduğumuz büyük milletin faydasına yaramayı ve onun mem-

5037631
1943-1944/63-68

İkinci İnönü Zaferinin 22 inci yıl dönümünde [*]

Dr. A. H. KUZUCU

Sayın büyüklerimiz, aziz misafirlerimiz ;

İkinci İnönü zaferinin 22 inci yıl dönümünü kutlamak için Halkevimizin yaptığı daveti kabul buyurarak bu toplantıya şeref verdiğinizden dolayı hepinize evimiz adına candan teşekkürlerimi sunarım.

Bu gibi zafer yıllarından uzaklaştıkça, onlar tarihin derinliklerine gömüldükçe, bu zaferlerin netice ve

avakibini daha iyi müşahede ediyor ve daha dikkatli bir tetkika tabi tutarak muhakeme edebiliyoruz. Cumhuriyet hükümetimizin kurulmasına en büyük âmil olan zaferler arasında İkinci İnönü zaferi büyük bir hisse alır. Arkadaşları olan Birinci İnönü, Sakarya, Dumlupınar, Afyon zaferleri gibi bu da şimdiki rejim, idare ve varlığımızın hangi temellere dayandığını belirten birer şahiddirler.

nunluğunu kazanmayı, hayatımızın tek bahtiyarlığı sayıyoruz.

Millî Şef ve değişmez Genel Başkanın Büyük Kurultayı kapatış nutukları :

“— Aziz Arkadaşlarım, Büyük Kurultay vazife görmeye örnek sayılacak bir özenle işlerini tamamlamıştır. Altıncı Büyük Kurultayın elde ettiği neticeler yurdumuzun her tarafında takdir kazanmıştır, ümidindeyim.

Nizamnamede ve programda kararlaştırdığınız esaslar Partimizin çalışmasında daha ileri daha verimli istikametler göstermiştir. Gelecek kurultaya açık alınla hesap vermek dileği başlıca amacımız olacaktır.

Sayın arkadaşlarımı sevgilerle saygılarla selâmlarım.

Altıncı büyük kurultayı kapıyorum.

Başvekilimiz sayın Şükrü Saracoğlunun nutuklarının sonunda bütün dünyaya ilân buyurdukları dört hakikat :

- 1 — Türküz; Türkçüyüz ve her gün biraz daha Türkçü olacağız.
- 2 — Her işimizde hâkim bir ruh olacak : terakki ve medeniyet ruhu.
- 3 — Türk milletinin irade kaynağı olan Ebedi Şef Atatürk aramızda yaşıyor ve daima yaşıyacaktır.
- 4 — Devletimizin ve Partimizin başı Millî Şef İnönü bütün varlığımızın hem başı ve hem de kalbidir.

Milletler yalnız yaşadıkları topraklara abideleriyle, ibdağ ettikleri güzel san'at eserleriyle, kültür eserleriyle bağlı oldukları kadar harpler, harplerin halk kitleleri arasında yarattığı ruh birliği, heyecan, keder, neş'e gibi hatıralarla da bağlıdırlar. Biz nasıl uzun tarihimizde büyük zaferler görmüş, serhadlerde at oynatmış, istep-lerden koparak bu güzel topraklara gelip sahip olmasını bilmişsek bu topraklarda yaşamasını ve bu toprakları muhafaza ve müdafa etmesini bilmiş ve bunu bütün dünyaya isbat etmiş bir milletiz. İşte toprak ve toprak bağlılığımızın en eşsiz örneklerinin biri de İkinci İnönü zaferidir. Osmanlı imparatorluğunun tasfiyesinin acı hatıraları hepimizin dimağında canlı birer vakıadır. O vakit öz topraklarımızı kimlere pişkeş çekmediler. Atalarımızın at oynattığı, dağlarında ecdadımızın seslerinin aksini el'an duyduğumuz, derelerinin çağlıtlarında milli bir ahenk sezdiğimiz bu topraklar yabancılara miras dağıtılır gibi hibe edildi, bağışlandı. Fakat alın yazısı ezelden, ebede gitmek olan Türk milleti bunu kabul etmedi. Bir arslan kesilerek topsuz, üfeksiz, parasız, giyimsiz, kuşamsız ufak bir fedakârlar ordusuyla İnönü zaferini yarattı. Bu İnönü zaferleridir ki bizim tarihimizde ikinci ergeneko-numuzdurlar. Bizim dünkü bu zaferle-

rimiz yarın, bir tecavüze uğradığımız zaman tekerrür edecek milletimiz vatan müdafaasına örnek olacak şah eserler yaratacaktır. İkinci İnönü zaferinin muzaffar kumandanı başımızda dimdik, gözleri serhadlerde, yurda gelecek tehlikelere nigâhbanlık etmektedir. Onun başımızda olması bizim için bir şeref talidir de.

Atatürk'ün veciz olduğu kadar belîğ olan şu cümlesini hiç bir vakit hatırdan çıkarmıyalım. O, İsmet İnönü için «Vatanın makûs taliini yenen kumandan» demişti. Bu büyük kahramanı minnetle, ve şükranla anarken bu uğurda kanlarını seve seve bu topraklara akıtıp bize bugünkü serbest, hür hayatımızı kazandıran mübarek şehitlerimizin aziz hatıraları önünde hepinizi üç dakika ihtiram sükûtuna davet ediyorum.

Sözlerimi bitirirken Milletimizin kurtarıcısı Atatürk'ü hürmetle anar, başımızdaki en büyük Türk'e güven ve bağlılığımızı içten gelen bir coşkunlukla tekrar ederim. Sözlerimi ve yerimi bize İnönü zaferinin askerî ve diğer safahatı hakkında izahat verecek diğer arkadaşlarıma bırakıyorum. Hepinizi hürmetle selâmlarım.

[*] İkinci İnönü zaferi yıl dönümünde Samsun Halkevinde yapılan merasimde açış nutku.

İNÖNÜ

Galip Naşit ARI

*Bir Nisan sabahında, girmi iki yıl önce,
Kara kanatlarını yerden toplarken gece
Dünya yeni bir olay sarsıntısı geçirdi.
Türkün millî varlığı yeni bir devre girdi.
Ufku çepçevre saran kudurmuş alevlerde
Yeni bir gün ışığı ağardı perde perde.
Garbın doymıyan hırsı alırken son dersini
Bu aydınlık içinden seyrettik ilerisini.*

*İnönü, hey İnönü; Türkün zafer meydanı..
Zulmün sırtını yere getiren er meydanı.
Savaşan bir cihanın mahşer gürültüsünden
Bize yeni bir tâlih müjdesini verdin sen.
Adın asırlar boyu geçecektir yarına:
Kanımız yazdı seni tarih sayfalarına.*

*Uyu, ey Ulu Ata, ey Ebedî Şef uyu..
Hiçbir korkulu rüya bozmasın bu uykuyu..
Türklük gene bir ordu İnönü Cephesinde;
Gene zafer sevinci çağlıyarak sesinde
Müjdeliyor millete doğan her mutlu günü,
Metris Tepe ufkundan şanlı başbuğ İnönü.*

İlköğretimden

ESKİ ZAMANLARDA KARADENİZ [*]

ROLAND SYME

Emin HEKİMGİL
Lise tarih öğretmeni

1 — Karadenizin, kıyıları ve hinterlandının tarihi eski zamanlar tarihinde büyük ve ehemmiyetli bir mevzudur. kısa bir konferansta bu mevzu istenildiği gibi anlatılamıyacağından ancak hulâsa edilebilir. Bu sebepten ben konferansımı iki bakımdan: Biri siyasi diğeri iktisadi bakımdan olmak üzere tetkik edeceğim. Yani önce Karadenizin Grek dünyası için İsadan önce yedinci asırla dördüncü asır arasında ham bir madde kaynağı olduğunu, ve bu iki bölge arasındaki iktisadi münasebetleri göstermeğe çalışacağım. İkinci ise Karadenizin güney kıyılarında Samsun merkeziyle Amasya yakınlarında birbirile birleşen Kelkit ve yeşil ırmak vadisinde kurulan siyasi birlikten bahsedeceğim. Bu kırallık milâttan önce 120 ile 63 yılları arasında uzun saltanat süren büyük hükümdar Mitridattın muvaffakiyetleri ve şahsiyeti sebebiyle meşhurdur.

2 — Modern zamanlarda olduğu gibi eski zamanlarda da güney Rusya ovalarında çok hububat istihsal ediliyordu. Aynı veçhile Kırırıda hayvan mahsullerinden deri, kürk, bal ve balmumu çok elde ediliyordu. Karadenizin güney kıyıları buna rağmen Anadolunun iç bölgeleriyle irtibata nadiren müsaade eden sıra dağlarla kaplıdır. Sahille dağlar arasında dar bir kara şeridi

vardır. Fakat bu kıyı balıkçılık ve dağlarındaki gemi yapmağa çok elverişli olan çamlarıyla gümüş ve demir gibi muhtelif maddeleriyle meşhurdur. Bu bölge tarihte ilk maden kaynağı gibi kabul edilir. Karadeniz kıyılarının ihraç edilecek pek çok maddesi vardı. Fakat bu maddeler için pazar nerede bulunacaktı? Bu soruya cevap kolaydır. Ege kıyılarının sahilindeki Yunan şehirleri büyük pazarlardı. Ege kıyıları çıplak ve taşlıktır. Ekilmeye müsait pek az arazi vardır. Halbuki bu denizin kıyılarında dünya medeniyetinde ve dünya tarihinde çok ehemmiyeti olan bir çok Yunan şehirleri sıralanmıştı. Bu şehirler nasıl kurulmuş nasıl büyümüşü. Yahut halkını nasıl besliyordu. Bunun için yalnız bir çare vardı. İhracatı artırmakla şehirler pazar yeri bulabilirler, ve mukabilinde ham madde yiyecek elde edebilirlerdi. Bu sebepten Yunan şehirleri yalnız kendi bölgelerindeki yiyecekten başka balıkta getirtiyorlardı. Çünkü Ege denizi Karadenize nazaran balık bakımından daha fakirdir. Ak deniz bölgesinde yetişen diğer maddeleri günlük yiyecek, şarap, zeytinyağı ve sebze yi ise tabii kendileri elde ediyorlardı. Yunanlılar ham maddelere mukabil yaptıkları eşyaları kumaş, (bilhassa Batı Asyanın yünlü fabrikaları çok meşhurdu) Çanak, çömlek madeni eşya, mücevher

ve her türlü lüks eşya, gönderiyorlardı. Bu sebepten bu iki bölge Karadeniz ve Ege iktisadi olarak birbirini tamamlıyorlardı.

3 — Karadenizin iktisadi ehemmiyetini anlattık. Mamamih bir çok sebeplerden bu bölgede büyük bir siyasi birlik kurulamamıştır. Tabii milattan 3 bin yıl önce bilhassa 1400 ile 1200 yılları arasında en kuvvetli devirlerini yaşayan Hitit imparatorluğunun bu bölgedeki tesirini unutmamalıyız. Yozgat yakınındaki Boğazköyde idare merkezi olan Hitit imparatorluğu merkeziyetçi kuvveti olan bir Anadolu imparatorluğu idi. İmparatorluk zamanla güneye, doğuya, Suriye ve Irak'a doğru genişledi. Samsun ve Hinterlandı ise iki bakımdan Hititlerin dikkatini çekti. Birincisi bu bölgenin zenginliği idi. İkincisi ise tarihin her devrinde büyük ehemmiyetini muhafaza eden Karadeniz kıyısından iç Anadolu'ya giden bir tek yolun Samsun ve Amasya yolu oluşu idi. Bu sebepten Hititler devrinde Tokat, Zile, Amasya, Samsun gibi yerlerin büyük ehemmiyeti olduğunu tahmin edebiliriz. Bundan başka bu bölgede sahil boyunca uzanan sıra dağlar iç tarafla irtibata müsaade etmez. Çünkü Trabzondan veya Sinoptan iç tarafa gitmenin ne kadar müşkül olduğunu size hatırlatmaya lüzum görmem.

Bundan başka Hititler devrinde bu coğrafi engellerden başka manialar da vardı. Giresunun arka taraflarında Karadenizin hinterlandı olan bu kısımda çok harpçi kabilelerin meydana getirdiği bir konfederasyon vardı. Bu kabileleri itaatları altına alamamışlar, onların

daima hücumlarına maruz kalmışlardı.

4 — Hititler yıkıldıktan asırlarca sonra Samsun ve Amasya bölgesinde ehemmiyeti olan bir siyasi teşekkül yoktur. Tahminen İsadan önce 300 senelerinde küçük birlikler gözüktür. Mudanya yakınlığında doğan İranlı kanından Mitridat adında macaracı bir adam küçük bir beylik kurmaya muaffak oldu. Bu beylik bir çok değişikliklerden sonra gittikçe kuvvetlendi. Ve altı küçük kiralığı idaresi altına aldı. İsadan önce 120 ile 63 yılları arasında saltanat süren büyük Mitridat her türlü kabiliyette olan bir şahsiyetti. Vücutca kuvvetli ve güzel harpte ve siyasette çok mahir istek ve hırslarında ise hudut ve hak tanımazdı. Gayelerine erişmek için daha küçük yaşında bir çok cinayetler yapmıştı. Bu şekilde kuvvetlenen Mitridat, kiralığının esasını teşkil eden Samsun Hinterlandındaki üç vilâyetten başka (Samsun, Amasya, Tokat) Karadeniz kıyısı boyunca batıda kendi doğduğu memleketlere, Sinobun batısına, şarkta Giresunun oğusuna doğru genişlemeye başladı, çok geçmeden genaralleri Karadenizi geçerek Kırımı fethettiler. Daha sonra şimdiki kafkasların eteklerinde Türk—Rus hududu arasında Riyan ırmağı vadisindeki Colchisi kiralığına katıştırdı. Fakat bu kiralığının bu kısmını denizden kontrole imkân yoktu. Çünkü Karadeniz bölgesinde Colchis ve Kırımlakara tarafından irtibat güçtü. Meselâ bugün bile Samsundan Hopaya, yahut Batuma karadan kim seyahat edebilir? Aynı şekilde Batumdan Kereçe de gidilecek yol yoktur.

5 — Fakat Mitridat halâ aldığı

yerlerle iktifa etmiyordu. O kiralığının komşusu olan güney ve batı kısımlarını da almak istiyordu. Bu kiralıklar çok zayıf ve kolaylıkla çökebilirlerdi. Bu kiralıkların gerisinde muazzam bir kuvveti olan küçük Asyanın batı kısmını daha evvelce almış bulunan Roma Cumhuriyet İmparatorluğu vardı. Mitridatin bu bölgelere hırsıyla yaklaşması Roma diplomasinin maharetile ilk defa şaşırtıldı. Fakat tazyikin devam etmesi üzerine harp başladı. Milattan önce 89 senesinde bulduğu müsait fırsattan istifade ederek Roma vilâyetlerini işgal etti, ve generallerini Yunanistana gönderdi. Roma idaresinin küçük Asyada fena şöhreti olmasından halk Mitridata yardım ediyordu. Roma tahsildarları merhametsiz, tüccarlar zengin olmaktan başka bir şeyi düşünmüyorlardı. Tabiatile tüccarlardan başka Roma idaresine yardımcı yoktu. Mitridatin bir kurtarıcı sıfatile gelişi büyük bir kurtuluş sebebi oldu. Eski tarihlerin yazdığına göre İtalyadan gelen 800.000 kişi öldürüldü.

6 — Hiç bir sulu yapılmaksızın harp 25 yıl sürdü. Büyük harpler oldu. Samsun, Sinop gibi şehirler muhasara ve yağma edildi. Ve küçük Asyanın bir çok kısımları harap ve tenha kaldı. Nihayet Mitridat Roma generali büyük Pompe tarafından kat'i olarak mağlup edildi. Oğlunun kiral naibi bulunduğu Kırımı iltica etti. Fakat oğlu babasına ihanet etti. İhtiyar kiral bir kılıçla intihar etmek zorunda kaldı. Uzun zaman kendisini zehirlemeye beyhude yere çalıştı. Çünkü eski tarihlerin yaz-

dıklarına göre hiç bir zehirin tesir etmemesi için yıllarca panzehir almış ve vücudu zehire karşı mukavemet ediyordu. Mitridat bu şekilde milattan önce 63 senesinde öldü. Romalılar onun kiralığını Bitanya vilâyeti namı altında bir vilâyete bağladılar. Daha sonra iç taraflarda meselâ Neapolis (Vezirköprü) gibi bir çok şehirler kuruldu.

7 — Mitridatin Kerçte öldüğü sene Amasyada Strabo [Strabon] adında bir adam doğdu. Bu aile kiralıların büyük hizmetlerinde bulunan meşhur bir aile idi. Strabo çok iyi bir tahsil gördü. Boş vakitlerini seyahatle geçirdi. Elde ettiği fırsatlardan çok iyi istifade ederek bize tasvire dayanan onyedinci ciltlik bir coğrafya bıraktı. Bu kitapların içerisinde en kıymetlisi en iyi bildiği yerlerden bahseden onikinci kitabıdır. Strabo uzun harplerden çok zarar gören münbit toprakları çok iyi tasvir eder. Çarşambanın doğusunda çok iyi sulanan yeşil ovaları tasvir ettiği zaman heyecanından lirikleşir ve şu şekilde Çarşamba ovasını tasvir eder. «Senenin her mevsiminde insan eliyle ekilsin, hüdai nabit yetişsin her cins meyveler fındıklar ve hayvan sürüleriyle bütün bu mahsullere bu yerde yaşayan insanlar üzerine hiç bir kıtlık gelmez.» Amasyanın şimalindeki ovayada bin köyün ovası adını vererek metheder. O yeşil ırmakla Kelkitin birbirine karıştığı yerlerdeki zengin topraklarındaki zeytin ağaçlarının yetiştiğinden bahseder. Halâ bugün buralarda zeytinin yetişip

yetişmediğini bilmiyorum. Fakat buralarda zeytin yağı çıkarmağa mahsus olan aletlerin keşfedilmesi bu iddianın doğruluğunu ispat eder. Strabo Sam-sundan çok bahseder, fakat daha ziyade doğduğu Amasyayı tafsilâtiyle anlatır. Amasya kalesinde kırallara mahsus kaya mezarlarını anlatır. Şimdi bu bölgenin diğer yerlerinden bahsetmek uzun süreceğinden yalnız kısaca adlarını söyleyeceğim Meselâ çok balığı bulunan Lâdik gölünden, sıcak kaplıcalarıyla meşhur Havzadan, Turhal kalesinden, suni bir tepe üzerine yapılmış gibi gözüken fakat hakikatte suni bir tepe olmayan Zileden, bir mabudenin tapınağı [Mabedi] hulunan Tokadın doğusundaki Gümenekten bahseder ki burada bir papaz kiral

hakimdi ve idaresi altındaki bu geniş arazide en aşağı 6000 kölesi [Serfi] vardı. Strabon, Giresunun güneyindeki dağlarda yaşayan iptidai kabileleri ve bu bölgenin arazi durumunu anlatır. Bunları istenildiği gibi anlatmağa vaktimiz kâfi değildir. Meşhur coğrafyacının eski zamanlara ait en kıymetli tasvirlerinden ancak bu kadar bahsedebildim. Uzak bir memleketten gelen bir yabancı bütün bu yerleri gözleriyle gördüğü zaman heyecana düşer. Fakat yine o son zamanlardaki büyük değişiklikler ve terakkileri gördüğü zaman istikbal için en iyi ümitlerle geri döner.

[*] Bu konferans 13/8/1942 günü Halkevi salonunda Oxford Üniversitesi konferansiyeri ve İstanbul Üniversitesi klâsik diller Profesörü Mr. Syme tarafından verilmiş, Lise tarih öğretmeni Emin Hekimgil tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

LEKELİ HUMMA ve VEREM[*]

Konferansı veren : Dr. Ahmed Hakkı KUZUCU
Konferans tarihi : 18 Nisan 1943

Aziz dinleyicilerim ,

Sizinle bugün harp içi ve harp sonrası devrelerinin iki mühim hastalığı hakkında konuşma yapacağım. Bilirsiniz harpler millet hayatlarının muntazam yürüyüşlerini değiştirir. İnsanlara yeni bir çok ağır vazifeler yükler, Milletler harp içinde bir çok fedakârlıklara katlanırlar. Bu yüzden dolayısı ki insanların bakımı, yemesi, içmesi gibi tabii ihtiyaçlarında büyük değişiklikler hasıl olur. Dolayısıyla insanlar bir çok hastalıklara daha kolay bir tarzda yakalanırlar. Harp içi ve sonrası hastalıklarının en başında tifüs gelir.

Tifüs hastalığı uzun müddettir harp lerde ve sulh devrelerinde de insan cemiyetlerini kırıp geçirmiş, bir çok gençleri öldürmüş, orduları eritmiş bir hastalıktır. Bu hastalığın bir ismi de ordu humması veya lekeli hummadır. Tifüs hastalığı bitlerle geçtiği için bitin bulunduğu muhitlerde bu hastalığı da arayıp bulmak, ara sıra tektükte olsa zuhurunu görmek kabildir. Binaenaleyh hekimler arasında tifüs ile biti müteradif bir anlamda mânalandırırız. Yâni tifüs olduğu yerde muhakkak bitin mevcudiyetine hükmederiz. Bit olmadığı zaman tifüsün mevcudiyeti bizim memleket için kabul olunamaz. Vakıa tifü-

sün bittten başka vasıtalarla da geçmesi pek mümkünse de bu ihtimal bizim memleketimiz için pek nazari bir sahada kalır, Eskiden tifüs dünya salgınları yapardı. Son zamanlarda büyük dünya salgınları yaptığını görmüyoruz. Sultan Mecit zamanında Ruslarla yaptığımız harpte İngiltere, Fransa, İtalyanın küçük hükmütleri bizim müttefikimizdi. Fransızların ordu mevcudu 309 bindi. Bundan 90 bini, İngilizlerin, 97 bin kişilik ordularından 19 bini, İtalyanların 21 bin kişilik ordularından 2,200 ü tifüs hastalığından ölmüştür. Halbuki bu ordulardaki harp yaralılarının sayısı ordu mevcudlarının o/o onunu geçmiyordu. Bizim bu harpteki zayıflığımız o vakit doğru dürüst bir istatistik tutulmadığından tahmini olarak 35 bin denilmektedir.

93 Muharebesinde Rusların Tuna ordusu o/o 32 nisbetinde tifüse yakalanmış ve yine Rusların Kafkas orduları oo/63 nisbetinde lekeli hummaya yakalanmıştır. Bu harpte de bizim istatistikimiz olmadığından doğru dürüst rakamlarımız yoktur.

Lekeli humma ordumuzda Balkan harbindanberi iyi tanınmıştır. 329—330 senesi kışında Türkiyenin her tarafında lekeli humma vardı. Harbî umumiye girdiğimiz zaman Balkan harbinin ya-

[*] Halkevi radyosu ile her pazar günü verilen konferanslar serisinden.

kin tayin olan terhisi dolayısıyla bu hastalık memleketin dört köşesine yayılmıştı. Harbi umumî esnasında seferberlik, ordu ve milletin mâruz kaldığı mütevalî hadiseler ve sair sebepler bu hastalığın devamına sebebiyet vermiştir. Harbi umumide şark cekhesinde 93 bin askerimiz tifüse yakalanmış, bundan 26 bin kişi ölmüştür. Harbi umumide Fransız ordusunda lekeli hummadan ölüm olmamıştır. Sebebi, harbden evvel Fransada hastalık olmayışı ve harp içinde hariçten Fransaya getirilen askerlerin iyi bir tetkikten geçirilmeleridir. Harbi umumide Sırbistan hem harbin hem de lekeli hummanın kurbanı olmuştur.

Sırbistanda halkın yarısına yakını lekeli hummaya tutulmuştur. Harbi umumide en çok lekeli humma esir kamplarında görülmüştür. Alman ordusunda lekeli humma pek az olmuş, bizim orduda bir çok doktor ve subaylar bu meşum hastalıktan ölmüşlerdi. Hatta bir müellife göre 1918-1921 senelerinde Rusyada 20-30 milyon insan lekeli hummaya yakalanmıştır. İstiklâl harbi esnasında Anadoluda tifüs vardı. Fakat salgın görülmemiştir. İstiklâl harbinde orduda 3245 kişi bu hastalığa yakalanmıştır. Bu da orduda bu işin sıkı tutulduğuna ve iyi tedbirler alındığına delâlet eder.

Halen ordumuzda lekeli humma yok gibidir.

Lekeli hummanın bugün mikrobi bilinmektedir. Bunun mikrobi (Rickettsia) cinsindendir. Bu hastalığın bulunduğu yerde daima bit bulunduğunu söylemiştim. Bitler hasta bir adamı ısırıktan 6-7 gün sonra hastalığı almış olurlar. Yani hasta bir adamı ısiran bit 6-7 günden evvel hastalığı başka bir adama nakil kabiliyetini kazanamaz. Fakat

6-7 gün sonradan itibaren o bit tehlikelidir. Ölünceye kadar o bit bu hastalığı nakleder. Her kanı mikrobli bitin ısırıldığı insanın da 8-10 gün kadar hastalığa tutulmadığı, ancak 8-10 gün sonra kanında mikrop bulunduğunu unutmamalıyız.

Hastalık mikroplarını taşıyan bitler insanı ısırarak sağlam adama mikrop-ları aşıladığı gibi bu bitlerin parmaklarla ezilerek vücuda açılan ufak bere-lerden mikropların sağlam adam-lara da geçtiği doğrudur. Binaenaleyh bitleri parmak aralarında ezmek de tehlikelidir. Hasta bir adamı ısiran, kanını emen bit, hasta insanın vücudunun sıcaklığından dolayı onun üzerlerinde uzun zaman kalmaz. Barınacak başka bir insan arar, bitler bir çok eşya ile naklediklerinden uzaklara kadar taşı-nırlar. Otomobil araba, at vesair vası-tai nakillerle çok uzak yerlere taşınırlar. Pis insanlar arasında çarçabuk salgın yapar. Çünkü bit kolayca üreme imkânlarını bulmuş demektir. Bitten temizlenen bir hastanın bakımında ve tedavisinde muhiti için tehlike yoktur.

Tifüs daha ziyade kış hastalığıdır. Soğuklar dolayısıyla insanlar dar, kapalı, muhitlerde sıkı sıkıya yaşamak zorunda olduklarından dolayı bitler kolaylıkla bir insandan bir insana geçer. Hastalık en çok Mart ve Nisan aylarında çoğalır. Mamafih hapishanelerde yazın bile salgınlar görülür. Bitler çeşit çeşittir. Elbise biti, baş biti, ve âne biti. Bitlerin yumurtalarına sürfe denir. Bir hafta zarfında bu sürfeler bit haline gelir ve 10 saat sonra çiftleşir. Ve 24 saat sonra yumurta çıkarır. Bir dişi bit günde 7-10 yumurta çıkarır. Bitlerin neşvü-neması için en az 15+ derece sıcaklık

lazımdır. Bitler kan damarlarında dolaşan kanı emerek beslenirler. Ve kan emerken tükürüklerini ısırma yerine akıtırılar. Bitler ile tifüs, hummai racia, Siper humması hastalıkları insandan insana geçer. Lekeli hummayı nakleden bit sağlam bir insanı ısırınca hastalığı nakleder. Bitin ısırması ile hastalığın başlaması arasında 11-12-18 güne kadar bir müddet geçer. Bu müddet vasatı 13 gündür. Sonra hastalık başlar, bu da vasatı 15 gün sürer, Lekeli humma hastanelerde tedavi olunur. Oralarda yatılmalıdır. Lekeli hummanın aşısı bulunmuştur. Bizde de bu aşı hazırlan-makta ve tatbikatına başlanmak üzeredir. Bitlerle mücadele için devletin umumî teşkilâtından başka şehirlerde belediyelerin hamamları, etüvleri vesair teşkilâtları vardır. İşte anlattığım gibi bitten kaçınmak her vakit için zaruri bir haldir. Bite ehemmiyet vermemekle yalnız nefsimize fenalık etmekle kalmaz, bir de muhitimizdeki hastalığı naklederek günah, vebal altında kalırız. Bitliler için Belediyenin hamamı her vakit açıktır. Orada masrafsız temizlenmek ve çamaşırlarını temizletmek her vakit kabildir.

İkinci mühim hastalık ta veremdir. Bugün veremin insandan insana bulaşması tarzını pe iyi biliyoruz.

Verem, mikrobi bilinen bir hastalıktır. Bu hastalığın mikrobunu 1895 de Robert Koch isminde bir alman âlimi keşfetmiş, yaşama şartlarını tetkik etmiş mikrobun gelişmesini görmüş, velhasıl bu mikrobi iyice tanıtmıştır. Fakat buna rağmen veremin hakiki çaresini bugüne kadar bulmak mümkün olma-

mıştır. Ama bu hal hiç bir vakit bu iş üzerinde çalışanları yeise düşürmemiş birçok âlimler, birçok laboratuvarlar bu iz üzerinde yürümekte ve bazı ip ucları veremin çaresinin pek uzun zaman daha geçmeden bulunacağı hakkındaki ümitlerimizi kuvvetlendir-mektedir.

Verem hastalığı, yoksulluk, sefalet ve dar zamanların hastalığıdır. Verem hastalığının artmasında harplerin çok büyük tesirleri vardır. Çünkü harp esnasında insanlar bir çok gıda maddeleri eksikliğiyle karşılaşırılar. Askeri meşakkatler, yürüyüşler, muhasaralar gibi sebepler tesiriyle vücutlarındaki kudretin mühim bir kısmını sarfederler. Eğer bu sarfiyatlarını gıda alarak önlileyemezlerse tabiatıyla vücutlarından düşerler ve onun içindir ki harp sonlarında bu gıda eksikliği yüzünden daima verem hastalığının arttığını görürüz. Bazı kadınlarımızın yaptığı gibi zayıflama modası belasına uğrayıp kendisinde verem hastalığı zuhuruna sebep olanlar olduğu gibi yanlış bir zihniyet yüzünden fazlaca devam ettirilen deniz ve güneş banyoları yüzünden vereme yakalananlar da pek az değildir.

Verem mikrobi, sıcağa, soğuga, kuru, yaş havalara çok dayanıklı olduğundan dolayı etrafımızda yaşar ve üremesi kolay bir mikroptur. Verem mikrobi veremli insanların balgamlarında bulunur. Bunlar öksürürken, ağızlarını kapamazlarsa ağızlarından sıçrayan ufak balgam ve tükürük katrecikleri daimi surette muhitlerini adeta devamlı bir bombardımana tabi tutar. Bu verem mikroplarıyla dolu havayı teneffüs eden insanların hava borularına bu mikroplar giderler ve orada

müsait bir zemin bulursa yerleşir kalır. Yahut veremli hastalarla aynı kaptan yemek yeyenlerle bu mikropların karıştığı gıdalarla beraber midemize, bar saklarımıza giderek oralarda yerleşirler. Yahut veremli ineklerin sütlerini içerek mikropları hazım borumuza sokarız. Vücuda giren her verem mikrobi der hal verem hastalığı yapmaz. O bir müddet muhiti kollar, vücudun yorgun, bezgin, ezgin zamanlarını fırsat beklilik yerek kollar, bu fırsatı bulduğu gün derhal faaliyete başlıyarak hastalık arazını gösterir. Veremlilerin iştahları kesilir. Ateşleri yükselir, öksürürler, yediklerinden istifade edemezler, eriler akşamları ter gelir, bazan ağızlarından kan gelir: Eğer bu hal vakti zamaniyle teşhis edilip erken tedavi altına alınmıyacak olursa akibet hastayı götürür. Bugün veremin hakiki ilacı bulunmamış olmasına rağmen veremin bir çok tedavi çareleri vardır. Bu tedavi çarelerinden bir kaç fayda vermese bile birkaçından istifade edilir. Verem hastalığı uzun süren, maddi manevi hastayı ve muhitini üzen, yıpratıcı, sirayeti daima olabilen bir hastalık olduğundan en doğrusu sanatoryumlarda tedavi edilmeli daima bir hekim nezareti altında bulunarak en yeni fennî, tıbbî usuller tedavide kullanılmalı, tedavi edilmeli. Veremin en iyi tedavisi bugün yatak istirahatıdır. Sanatoryom tedavisinin esası da buna dayanır. Bir veremlinin ayakta gezmesi kadar, gerek kendine ve gerek muhitine zararlı bir hareket yoktur. Verem hastalığıyla ayakta gezmek bir arada olamaz, ergeç hasta husrana uğrar. Binaenaleyh veremlileri yatakta yatırırız. Bu suretle iştihâ açılır, kilo artar, öksürük azalır, ateş düşer ve hastalık şifaya doğru gider. Verem en çok nasıl yoksulluk

sefalet hastalığı ise aynı zamanda bir de güneşsizlik hastalığıdır. Çünkü verem mikropların, güneşin mikrop öldürme hassasından gölgeli, serin evlerde daima kurtulur ve çabuk çabuk ürerler. Onun için güneş girmeyen eve hekim girer diye bir atalar sözümüz çok yerindedir. Yeni modern şehirlerin inşasında her evin odasının, şehrin her cadde ve sokağının bol bol tabiatın bu feyzinden istifade etmesi düşünülmüş ve ona göre ev tip ve modelleri ibda edilmiştir. Güneş ziyasının bir çok hassaları olduğunu yukarıda size söylemiştim. Bu hassalardan en mühimi Baktericid dediğimiz mikrop öldürücü hassasıdır. Onun için yeni beden terbiyesi ve spor kaidelerinde güneşin ziyasından istifadeye büyük bir yer ayrılmıştır. Fakat yine yukarıda dediğim gibi fazlaca güneş banyosu yapmanın da çok tehlikeleri olduğunu hatırdan çıkarmayınız. Güneş banyosu hekimin tayin ettiği müddetçe faydalı fazlası çok zararlıdır. Memleketimizin bazı muhitlerinde verem nisbeten fazladır. Bazı ağır sanatlar, ağır işler, ağır meslekler, vereme daha fazla istidat verir. Eskiden bir fikir vardı, verem irsi denirdi. Bugünkü tababette bu fikre kıymet verilmez. Verem irsi değil ailevi sirayeti çok olduğundan bu yanlış kanaate yer verilmiştir. Hiç bir çocuk anadan veremli doğmaz. Çocuk sağlam doğar ve veremli ana ve baba ile temas ettikçe o da vereme yakalanır.

İlk doğan sağlam yavruyu veremli anadan derhal ayırırsak onun veremli olması ihtimalini pek azaltırız.

Verem maalesef bir fakir hastalığı değil, şifası bir hayli masrafa ağır yüke, iyi bir bakıma bağlı hastalıktır. Onun içindir ki müterakki memleketlerde veremlileri bu şifaya ulaştırmak için sosyal yardım teşkilâtı kurulmuş, ba

KOLİS ARASINDAN GÖRÜŞLER

Yazan : M. A. ATLI

Onbeş senelik Sahne hayatımda karşılaştığım gülünç, ve gülünç olduğu kadarda bazı dramatik cihetleri olan bir sürü hadiseleri, ve bu gayri tabiiyetleri bilmiyerek, istemeyerek olmasına sebep olan arkadaşları buraya sıralarken, düşünüyorum, acaba arkadaşların bana karşı alacakları vaziyet ne olabilir? beni süflörlükten atarlar mı dersiniz ?

Vakia bu gibi şeyleri ifşa etmek biraz boş boğazlık olur amma . . bir

gışlar, devlet yardımları, cemaat yardımları, mesleki sigortaların yaptırdığı büyük sanatoryom, hastahane, prevan toryomlarla bu hastalığa karşı büyük savaş açılmış, büyük faydalar elde edilmiştir. Veremin teşhis ve tedavisinde erken hareket etmek çok büyük fayda verir. Onun için de rontgenden çok istifade edilir. Erken teşhiste olduğu gibi tedavinin fayda verip vermediğini ölçmekte rontgenden büyük yardımlar görürüz. Şimdi hemşerilerim en mühim bir derde geliyorum. Yolda tükürmek. Bunun kadar mühim ve zararlı hiç bir şey yoktur. Mikropları taşıyan bu balgamlarımız, sokaklarda güneş ziyasıyla, rüzgârla kurur, havaya karışırlar. Masum ve bu hastalığa karşı mukavemetli yavrularımız, bu mikroplu havayı teneffüs ederler. Bunu yapan bilgi siz biçareler, yaptıkları fenalığın farkında olmadıkları gibi o havayı tenef

defa ok yaydan kurtuldu. Göz gördü, kalem yazdı. Amma diyeceksiniz ki, Sahnede güzel, güzel seyir edilen bir komedinin, veya bir faciyanın içinde istemiyerek olan bir işi sen gördünya yeter, başkalarına ifşa etmekte bir mana yok. Evet o cihet doğru amma, esasen ben onları tenkit edecek değilim, bu biraz da onlara karşı bir nevi saygısızlık sayılır. Hoş her şeyden feragatla çalışan bu kıymetli Halkevinin çocuklarını tenkit etmek son zamanlar-

füs edenler de içinde bulundukları tehlikenin farkında değildirler.

Artık bu kötü adetten vazgeçmek lâzımdır. Bu hareket Aşağı yukarı millete, yeni yetişen nesle bir suikasttır. Bir de aynı kaptan yemek yemek adetinden vazgeçmeliyiz. Her yemekte tabak değiştirmeye kudretimiz olmasa bile aile efradından her birine birer yemek tabağı tedariki güç bir iş değildir. Birkaç günlük sigarasını terk ederek aile reisleri bu ihtiyacı karşılarlar. Bu suretle daha sıhhi ve daha temiz yemek yemiş oluruz. Binaenaleyh sokaklara tükürmek ve aynı kaptan yemek yemek adetinden kat'i surette vazgeçmeliyiz. Medeni bir millet olmanın sözden ziyade hareketlere bağlı olduğu ancak bu gibi fena adetleri terketmekle olacağını hiçbir vakit unutmayıahm. Hepinizi saygı ve sevgi ile selâmlarım aziz yurttaşlarım.

da bir moda gibi olduya.. O da aramızda ?.. Her neyse. Gelelim bizim işe : Acaba hangisinden başlasam ?.

Bizim meşhur (Cük) oturan (O.Ş)yi ön sıraya koysak fena olmayacak .

Onun sahnede kıldığı potlar bini aşmıştır ?.. Şimdi aramızda bulunmadığı için arkasından atup tutmakta pek istemem. Kamafi ben istediğim kadar kendisini incitmemeye en ufak bir şey yazmamağa gayret etsem bile mademki şahsi mevzu oluyor, remizle de olsa yine anlayacak ve küplere bineceği muhakkak .

Dedi kodu bahsini bir tarafa bırakalım. Zan edersem bir köy piyesini temsil ediyoruz, birinci perde güzel, güzel temsil edilip ve bir hayli alkış topladıktan sonra kapanıyor, ikinci perdeye gelince, oda aynı heyecanlı hava içinde açılıyor, sahnede (O. Ş)yi (cük) oturmış sakallı, heybetli bir yobaz tipinde görüyoruz .

Karşısında (H. A) ile uzun bir mü. nakaşaya başlıyor, ben süfle deliğinde kitap elde onları takip ediyorum. Yalnız şunu da itiraf edeyim, (O. Ş) onbeş senelik bir sahne hayatında rolünü bir defa eline alıpta ezberlemiş bir adam değildir. Daima bana bakar, benden bekler, bunun içindir ki çok defa beni müşkül vaziyetlere sokmuştur. Hele kafası dumanlı geldiği geceler.

Görüşleri fazla uzatmadan münakaşa sahnesine gelelim, münakaşa o kadar hararetleniyorki, bizim yobaz rol icabı güya asabiyetle yerinden kalkmak istiyor, fakat o ne ? . . oldu ? Giydiği şalvar, bağlandığı yerden kurtuluyor, diz kapaklara doğru kayıyor. Eyvah ! felâket. Bereketki daha evvel şalvarı

pantolonu üzerine geçirdiği için, yalnız pantolon gözüktüyor okadur . . Kendisi bu gibi işlerde pek pişkin olduğu için derhal (H. A) yi kendine maske yapıyor, vaziyeti ve acayip durumunu düzeltiyor.

Tabii ben ve (H. A) kakhkahyı basıyoruz, (O. Ş) bizim gülmemize bu sefer sahiden asabileşerek ve seyircilere belli ettirmeyerek, benim bulunduğum süfle deliğinin yanına geliyor , homurdana, homurdana : Nevarda gülüyorsunuz? rezil oldum, görüyorsunuz. Mamafi seyircilerde de ufak bir gülüşme olduysada, fazla sürmedi. Her halde görenler pek az olsa gerek .

İkinci hadiseye gelince :

Bu da (M. C) ye ait. Fakat bu da puruva esnasında geçen bir iş. anlatacım :

Onuncu yıl şerefine (Mete) yi hazırlıyor, puruvalarını yapıyoruz .

Henüz Halkevimiz sahnesi yapılmadığı için Kâzımpaşa sahnesinde temsil etmek mecburiyetindeyiz. O zamanlar süfleyi sahnenin önünde yapmak mecburiyeti var. Her akşam muntazaman puruvalarımızı Halkevinde kendi odamızda yapıyoruz. Son puruvamızda bir defa sahnede yapmak üzere sinemaya gidiyoruz, sahnede bir tek ışık var. Karanlık ve loş bir sahne tesadüf olarak süfle deliği açık bırakılmış ve ben yine kitap elde, deliğin sahneye düşen ön tarafında sandalyede oturuyorum. Puruva başlamıştır. rejisör arkadaşların hatalarını tashihle meşgul. (M. C.) nin bulunduğu sahneyi puruvaya başlamak üzereyiz. Fakat henüz kendisi ortalarda yok. Arkadaşlarda bir homurtn. Zaten öyledir bizi yarı

yolda bırakacak, onun ipiyle kuyuya inilmez. Kendilerini teskine çalışıyorum Uzaktan Kâzımpaşa sinemasının boş salonunda akisler yapan bir ses : İşte geldim yahu! ammada acelecisiniz? bir iki hüpürtettik, her vakit olmaz, bedava sirke baldan tatlıdır. Ne yaparsın geçim dünyası. Ben ihtiyar yollu : yavaş konuş! hem çabuk gel! puruvaya başladık, sekizlik, (M. C.) ayaklarının ucuna basarak ileriliyor ve sahneye çıkıyor. Puruvayı ihlâl etmemek emeli. le arkamdan geçiyor fakat ne oldu?. Birden arkamdaki ayak sesi kesildi?. Yalnız boğuk bir kürültü o kadar..

Merakla arkama dönüyorum : Kardeşlik neredesin ? iniltiye benzeyen ve derinden gelen bir ses, yanılmıyor sam benim süfle ettiğim delikten geliyor. Kardeşlik!. hapi yuttuk.. Hepimizde gayri ihtiyari bir kakhaha. Meğerse arkamda kalan kapaksız süfle deliğini karanlıkta seçemediği için ve gürültü yapmamak korkusuyla önüne bakmamış zavallı kardeşliğim deliğe yuvarlanmıştı. Delikte az derin değil, tam bir buçuk metre . Tabii onu yine kakhaha merasimile delikten çıkardı . gümüzü söylemeğe hacet yok. Fakat işin fecaatı bundan sonra anlaşılmıştı. Sağ bacağı baştan başa bere içinde kalmış bu hal ona bir aya yakın bir tedavi zamanına mal olmuştu.

Bu da başka fakat hepsinden eskisi :

Abdülhak Hâmidin ölmez eseri (Eşber) in bazı sahnelerini temsilen Zafer sinemasında o zamanlar hususî bir okul olan (Şulei İrfan) namına bir müsamere veriyoruz. Esefle söylüyeyim, o zamanlar kadın arkadaşımız olmadığı için (Sümrü) rolünü mecburen bir arkadaşımıza (M. O.) ya veriyoruz, ve tabii onu (Sümrü) rolünde sahnede ası-

yoruz. Piyes başlıyor, Eşber sahnede. galip İskender geliyor. Maslup kadına bakıyor ve o meşhur : kimdir bu kadındaki burada maslup ?

Eşper : İşte o kadinki sizce matlup.

İskender: Sümrü ne cehennimi nezâret ?

Eşper : Mâzur olsa ettiği cesaret.

Mâşuku için selâma durmuş

İskender: Eyvah, melek te mahvolmuş

Fakat o ne? Bizim yalancı Sümrüde

ufak tefek kıpırtamalar. Aman etme, biraz daha gayret, halk görecektir, fena bir tesir bırakacak. Bunları ben süfle deliğinde iki kat büzülmüş, o rolda benmişim gibi kendi kendime söylüyorum. İçeride anlayamadığım bir takım telâşlı konuşmalar, ne oluyor yahu birden harıl harıl perde kapanıyor. Bn bu yapılan iskandaldan fena halde sinirlenmiş, perdeyi aralıyarak içeriye bakıyorum, ve soruyorum: yahu ne yatınız ? Kepaze olduk. Allah selâmet versin o vakit reisimiz olan ve çok sevdiğimiz kıymetli arkadaşımız başöğretmen bay İhsan (Sümrü) rolündeki (M. O.)yu kucaklamış, bereket vaktinde farkına vardık ve perdeyi kapattık. Az kala çocuğu kaybedecektik. Ben hemen delikten fırladım. Ne oldu hocam ? O da ne olacak, (M. O.) nun ayağının altına koyduğumuz boş sandık kaymış, az daha farkına varma saydık, hâkiki Sümrü gibi asılıp kalcaktı. Tabii kıymetli arkadaşımızın duyduğu kurkuyu anlatmak fazla de-ğil mi ?

Görüşler uzadıkça bu sahifelere sığmayacak diye korkuyorum. İyisimi daha yeni, daha yakın senelere ait görüşlerimi gelecek nushalara bıraksak fena olmayacak.

Soya fasulyası ve onun Vilâyetimiz için önemi

Yusuf Cengiz

Yüksek Ziraat Mühendisi

Gün geçtikçe verim ve çeşitli faydaları anlaşılmakta olan Soya fasulyası Vilâyetimizde ekilmektedir. Bâzı çiftçilerimiz onu Tatlı fasulya—Ballı bakla diye tanıtmakta fakat neye yaradığını bilmemektedirler. Bu fasulya Vilâyetimizin geniş ve münbit alanlarında ekildiği takdirde vilâyetin ziraat ve iktisadi hayatında mühim bir kalkınma yapacaktır.

Soya fasulyası Protein, yağ, lesitin ve vitamince zenginliği dolayısıyla diğer besin ürünlerinden çok üstündür.

Uzak Doğuda milyonlarca insan binlerce senedenberi en iptidai hayat şartları içerisinde hastaliksız olarak yalnız bu ürün ile beslenmektedir.

Harp sonrası dünyasında da ham madde ve yiyecek darlığının hüküm süreceği anlaşıyor. Bir çok hükümetler soya fasulyasının hem ucuz ve hem de az zahmetle yetiştirebildiğini görerek bu ürünü kendi ülkelerinde yetiştirmeğe başlamışlardır.

Soyanın kullanıldığı yerler:

1 — Mutbahlarda muhtelif yemek ve salatalar.

2 — Unu çeşitli unlara karıştırılarak ekmek, pasta, çorbalıklar, makarnalar yapılır.

3 — Taneleri ezilerek inek südüne benzeyen süt yapılır. [Bir kilo soyadan

5 litre süt elde edilir] sütünün kaymak, süt tozu, peynir yapılır.

4 — Soya kırma halinde ve sanayide yağı alındıktan sonra geri kalan küspesi hayvanlara yedirilir. Sığırlar, atlar için çok iyi bir yemdir protein ve yağ nisbetinin yüksek olmasından sütlü hayvanlarda süt hasıllarını arttırır. Ter kibindeki lesitin dolayısıyla genç hayvanlarda büyümeyi hızlandırır.

5 — Soyadan birinci derecede yağ elde edilir. Bu yağ refine edilerek yemek pişirmede ve suni tere yağ yapımında kullanılır.

6 — Sanayide makine yağı, sabun, boya, vernik, pudra, krem, mürekkep, gliserin, suni kauçuk ve aktar yakıt, sellüloit ve otomobil yapımında kullanılan maddeler elde edilir.

Soyanın Vilâyetimiz için önemi:

Vilâyetimizin Terme, Çarşamba ve Bafra ovalarında aynı tarlalara senelerdenberi arka arkaya mısır ekilmektedir. Bu suretle tarlalar bir taraflı olarak yıpranmış ve yorulmuş oluyor. Soyayı münavebeye koyduğumuz takdirde bu kıymetli topraklarımız azotlu ve ümüslü maddelerle zenginleşir.

[Soyanın köklerinde Nodozite bakterileri vardır. Bu bakteriler havanın azotunu ufacık tomurcuklar şeklinde toplarlar. Nebat kuruduktan sonra toprakta çürüyerek azotca toprağı zengin

19 MAYIS GENÇLİĞİ

Oğuz Kâzım ATOK

19 Mayıs'tan önce ötede Mustafa Kemal'in mevcudiyeti ve sarsılmaz maneviyatı, beride Türk'ün öz kudreti duruyordu. Bunla 19 Mayıs'ta Samsun'da birleştiler. Kapitülasyonlar, düyunu umumiye, Türkiye'ye doğrulmuş emperyalist düşünceler, alçalış devrimizin beşinci kolu, saltanat, hilâfet, şer'i hukuk, terakkimizi tutan diğer bütün zihniyet ve engeller bu kalkıma ile koğuldular, boguldular.

Bu kalkınmanın en büyük zaferi iki şeydir : Birisi, yeni bir Atatürk ordusu, diğeri, 23 Nisanın Büyük Millet Meclisidir. Bu iki kudretten akıllara durgunluk veren zaferler ve inkılaplar doğdu; muasır devletler sayesinde ha-

tı saygılanır yepyeni bir Türkiye çıktı.

Atatürk, bütün bu güzel yurdu zaferleriyle, yeni bünyesiyle, tarihiyle, geleceğiyle Gençliğe emanet etmiştir. Türkiye baştan başa gençler memleketidir. İçimizde asla ihtiyar yoktur.

Biz o gençleriz ki, kalplerimiz bir kalpte akar, kanımız bir damarda dolaşır, beynimiz bir kafada işler.

Atatürk'ün bu genç savaşçıları, varlıklarını korumak için her an barışta savaş içindedirler. Kaynaşan, kütleleşen, ruh, bilgi ve malzeme kudretiyle her gün 19 Mayıs'a gidiyoruz. Her gün biraz daha İnönüleşiyoruz ..

leştirebiliriz] ıslah edilmiş olacak ve bu retlede mısırın verimi bir kat artmış olacaktır.

Çiftçi mısır ekmeğini sabah öğle ve akşam olmak üzere günde üç defa pişirmek mecburiyetindedir. Çünkü sabah pişen ekmeğin öğleye kadar taş gibi olduğundan yenilemeyecek bir hal almaktadır.

Mısır ununa o/o 5 nisbetinde soya katıldığı takdirde mısır ekmeğinin çabuk kurumasının önüne geçilebileceği gibi

o/o 18 nisbetinde yağ ve o/o 30 nisbetinde proteini ihtiva eden soya unu vitamin ve proteince pek fakir olan mısır unundan yapılan ekmeğin besin değerini de artırmış olur.

Vilâyetimizin münbit ovalarında mısır ekilen 80.000 hektara ara nebatolarak mısır arasına soya fasulyası ekildiği takdirde (bir hektardan 300 kilo hasılat hesabile) senede 24.000 ton soya elde edeceğimizi söyleyebiliriz. Bu miktar ise kurulacak bir kaç fabrikanın ihtiyacını sağlar.

Samsunda Atatürke Ait Hatıralar

Orhan ÇAPLI

Milli mücadelenin, çetin savaşlarının planlarını hazırlamak üzere 19 Mayıs 1919 da Samsuna çıkan Ebedi Şef ve Büyük kurtarıcı Atatürke mihmandarlık yapmak şerefini kazanmış olan eski Liva Hususî muhasebe müdürü Osman Atlı, heyecanlı geçen günlere ait hatıralarını bana şöyle anlattı :

— Mütareke devirlerinde Anadolu da en fazla tazyik gören, en acıklı şahnelere şahit olan yer, güzel Samsunumuz idi. Her gün yurdumuzun bir parçasının düşman tarafından işgal edildiğini işitiyorduk. Bu acıklı günlerden biri idi. Dairede oturuyordum. Uzun bir müddetten beri rahatsız bulunduğu için evinde istirahat eden Mutasarrıf Etem beyin beni çağırttığını haber verdiler. Hemen daireden çıktım ve Mutasarrıfın evine gittim. Mutasarrıf, yatağında yatıyordu. Fırka kumandanı Jandarma kumandanı etrafına toplanmışlardı. Jandarma kumandanı Rum çetelerinin yaptığı zulümleri ve amansız işkenceleri, hasta ve bitkin bir halde bulunan Mutasarrıfa anlatıyor ve bunlara karşı ne yapılabilmek lâzım geldiğini mutasarrıftan soruyordu. Bu esnada geldiğimi gören mutasarrıf bana dönerek :

— Osman bey, İstanbuldan 9 uncuordu müfettişliğine tayin olunan Mustafa Kemal pş. geliyor. Maiyetiyle birlikte şehrimizin bir kaç gün için misafiri olacaklardır. Burada misafir oldukları müddetçe istirahatlarını temin edeceksiniz. Levazım zabitlerinden Yaşar bey de size yardım edecektir.

Mutasarrıfın verdiği emir üzerine faaliyete koyuldum, Atatürk ve maiyetinin istirahat etmeleri için mantika palas (Şimdiki Parti Binası) nı muvafık buldum. Derhal evimden, askerî hastaneden, konu komşudan, yatak, çarşaf,

karyola ve sofrası takımı gibi şey tedarik ederek binayı döşettim. Niha, 18 Mayıs'ta paşanın ertesi gün gelecek kat'i surette öğrenildi. Bütün hazırlıkla tamamı. Atatürkün misafir olacağı bu bina bayraklarla süslenmiş ve askerî bando için de bahçede yer ayrılmıştı.

Ertesi sabah mutasarrıflığın ileri gelen bütün memurları ve kalabalık bir halk kitlesi merkez iskelesinin önünde toplanmışlardı. Nihayet sabahın 9 unda ihtiyar Bandırma vapuru büyük yolcularını şehrimize çıkardı. Ben kendilerini mantika palas kapısı önünde karşıladım. Maiyetlerinde Dr. Refik Saydam, Dr. İbrahim Tali, Hüsrev Gerede, Kâzım Dirik ve daha bir çok erkân vardı. Bu zevatin bir kısmı buraya, diğer bir kısmı da Karadeniz oteline yerleştirildi. Atatürk o gün geç vakte kadar mutasarrıf ve kumandanın vaziyet hakkındaki izahat aldı. Mustafa Kemal paşanın pek büyük işler yapmayı kararlaştırdığını verdiği emirlerden de az çok anlamak mümkün idi. Atatürkün misafir olduğu bina derhal bir karargâh halini almıştı. Akşama doğru mutasarrıfla kumandanın değiştiği şayiaları çıktı, bu şayiaların doğruluğunu Etem beyin mutasarrıflıktan affedilip yerine teftiş heyeti reisi Hamit beyin, kumandanlığa da İsmail Hakkı beyin tayin edilmeleri teyit ediyordu. Miralay Refet bey, Hamit bey gelinceye kadar mutasarrıf vazifesini vekâleten görmeğe başladı. Daireler sık sık teftiş olunuyor; emirler veriliyordu. Atatürk, Müdafaai Hukuk cemiyetinin çalışmaları ile yakından alakadar olmakta idi.

Atatürk Samsunda bulunduğu müddetçe günleri hep böyle mütemadî çalışmalarla geçiyordu. İnanç nurunu aşıl原因 Atatürk uğurlu ayağı ile Samsunumuzu 24 yıl evvel işte böyle şenlendirmişti.

Ödenmesi Gereken Yurd Borcu

Yazan : Salt COŞKUN

Yüksek Ziraat mühendisi

Bu müşkül devrede Cumhuriyet hükümetimizin kurduğu esaslar çerçevesi içinde yürümek, vatandaşa tahmil edilen yurd borcunu ödemek, verilen direktife tam bir uysallıkla riayet etmek ve nihayet bizden istenen her şeyi gönül hoşnutluğu ile vermek bugün vatandaşa düşen en kutsî bir ödevdir. İçimizde bu yurd borcunu ödemekten kaçınacak ve buna göz yumacak sossuzlar varsa onlar bizden değildir.

Memleketin dört köşe ve bucağını gezdim. Bu geziden edindiğim intibaa neticesi olarak size müjdeleyebilirim ki bu sene toplanacak ürün o kadar bol o kadar bereketli ve o kadadar mebzuldur ki 50 senedenberi görmediğimiz; yarım asırdan beri hasretini çektiğimiz bir bolluk ve refah içinde yaşayacağımıza hiç şüphe bırakmamaktadır.

Sivasın kıraç ovalarından, Malatya'nın ilk bahar çağında yağmur görmeyen ve fakat su altında bulunan münbit arazisinden Diyarbakırın ıssız ve bucaksız sahalarına, Elâziğ ve Tuncelinin feyizdar topraklarına varmaya kadar her köşe ve bucak azimkâr Türk çiftçisinin kahrolmaz bir çalışması eseri olarak her çeşit mahsulle bezenmiş, her türlü gıda maddeleri ile yemyeşil bir hâle getirilmiştir. Tabiat ise çektiğimiz elom ve sıkıntıyı artık kâfi görmüş bir

insaf ve merhamet eseri olarak bütün bu mesaiyi çok uygun iklim şartları ile desteklemiş, en çok randıman verebilecek bir şekilde faydalanmamıza fırsat vermiştir.

Belli ki seçilmiş bir imtiyazın eşine ve menendine rastlamamış bahtiyarları olan biz Türk milleti beliren bu hakikatı ne ört bas edecek ve ne de gizleyecek bir derkedeyiz. Biz her şeyi olduğu gibi görmek, görüldüğü gibi göstermek meziyetini sinesinde saklayan bir ırkın evladlarıyız. Ortada ne gizleyecek ve ne de her hangi bir menfaat peşinde koşarak esirgeyecek bir matamız var. Bizde olan her şey yurdun ve yurddaşın malıdır. Bu itibarla omuzlarımıza yüklenen ödevi dünya medeniyetine parmak ısırtacak bir şekilde ödeyeceğimize ezelden kani bulunuyoruz.

Hep biliyoruz ki bugün Cumhuriyet hükümetimiz bulunduğumuz ağır şartlar altında vatandaşa önemli bir vazife tahmil etmektedir. Toprak mahsulleri vergisi adıyla bir vergi ihdas etmiş, üstelik bütün yurdda bütün vatandaşların, bundan başka sınırlarımızı dıştan gelecek her hangi bir tehlikeye karşı koruyabilmek için silah altı etmiş olduğu kahramanların ekmeklik ve yemeklik ihtiyaçlarını hesaplamış, hayvan

yemini de hesaba katmış ve bunun neticesi olarak da ortaya bir hesap koymuştur.

Bu hesaba nazaran memlekette ekim sahası ince bir süzgeçten geçirilerek tesbit edilmiş bu tesbit neticesi olarak da vatandaşın alınacak rüsum ile birlikte bedeli mukabilinde alınacak mahsul miktarı da kanunla tayin edilmiştir.

Derin bir vukuf eseri olarak hazırlanan bu kanun aklıktan inin inin inleyen vatandaşların göz yaşını dindirecek, hiç bir menfaat peşinde koşmayarak sınırlarımızda yurdumuzu koruyan kahramanların işlerini temine medar olacak, vatandaşın refah ve bolluk içinde yaşatacak esasları ihtiva ettiği içindir ki başlı başına bir kıymet ifade etmekte, sefalet ve yoksulluk sıkıntılarını ortadan kaldırmaktadır.

Cumhuriyet hükümetimiz aldığı bu müsbet kararlar bize müemmenbir istikbal vadetmektedir. Bizi bu asil, bu halâskâr gayeye ulaştırmaya ahdetmiş olan hükümetimizin bu hususta işaret ettiği yolda yürümek, mükellef bulunduğumuz borcu vermek için benimseyeceğimiz parola şu olacaktır :

Hiç bir şey kaçırmamak, borcumuzu santimi santimine vermek.

Evet hiç bir şey kaçırmamak, hükümetimizin bize yüklediği borcu santimi santimine vermek vazifesiyle mükellefiz. Bu üzerimize yüklenen borçtan bir tek dane kaçırmak istemek milli gayeyi baltalayan bir suç olmaktadır. Bu suçu işleyecek vatandaş da

bizden olmayan bir zavallı, bizim aramızda yer alamayacak bir bedbahttır.

Müstahsilden başka cibayet memurları da bugün en mühim bir vazife deruhde etmiş bulunuyorlar. Asil, temiz ve daima şerefle yaşamış olan bu unsur bugün deruhde ettiği vazifinin ehemmiyetini müdriktir. Harman başında hükümetin hakkını koruyacak olan bu varlık bir memuriyet vazifesini ifadan ziyade bir vatan borcunu ödeyecektir. Bu vadide en ufak bir sulistimal, en küçük bir ihmalkârlık ve nihayet en basit bir gözyumarlık suç mahiyetinden çıkacak vatana hiyanet cürmünü teşkil edecektir.

Biz bu satırları her hangi bir endişe ile yazmıyoruz. Biliriz ki müstahsil olan vatandaş da, hükümet hakkını cibayet edecek unsur da asil Türk ırkının temiz bir evlâdıdır. Hükümet hakkından tek daneyi kaçırmayı aklından bile geçirmemiştir. Vergisini günü gününe yatıran, borcunu seve seve veren, vazife vataniyesini ilk işarete sınırlara koşmak suretiyle ödeyen bir ırkın evlâdından bir an için şüpheye düşmek bir az insafsızlık olur. Daha dün denebilecek yakın bir tarihte ve istiklâl mücadelesi adını verdiğimiz badirede Türk ırkının neler yaratmaya kadir olduğu canlı örnekleriyle ispatlanmıştır. Bu sebeple hiç endişeye kapılmadan geçireceğimiz bu imtihan da da pekiyi not alacağımız muhakkaktır. Biz bunu böyle görüyor, böyle mütalâa ediyor ve bu görüş ve mütalâamızda yanılmadığımıza da kanaat getiriyoruz.

B A Y R A K (*)

Türk Bestekârına

Bir kanki çüş eder ırkımın Okyanosundan,
Dağlar, dalgalar, denizler tufan gibi taşkın
Al rengini almış soyumun şan yarısından.
Çağlıyanlar üzerinden Umman gibi aşkın.

Kan göklerin bağına salmışta savletini,
Şehitlerin şanına bürünmüş çalkanıyor.
On bin sene burçta yaşatmış Türk milletini
O kanki kızıl bayrak olmuştaki şahlanıyor.

Hayri ENGİN

(*) Hayri Enginin Kaniye adlı piyesinden
Şair Faizi Kale burcundan okuyur.

V E D A !

Duymuyacağım artık! duymakta istemiyorum. Duymak! ve duygular duygusuzların istihfafla karşılaşması, çiğnemesi kadar ıstırap verici hayatta ne tasavvur edilebilir! Kafamın ses, ışık, temas kapılarını kapadım. Artık o kapıların tunç tokmakları söküldü. Hiç bir anlar çalamıyacak. Müzik, Opera, senfoni, vals, tango ve solular! Resim : ışık ve renk, tablolar; klasikler, bütün ışık plastizmi. Heykel : bütün mekteplerin meşhur ve doğmadan batmış güneşlerinin ilâhi ve ebedi mermer çelik, taş, bronzlar, şuûrlar, şuûrun yarattığı ruhlar. Plastik ve bedii nüman çıplak tabiat, insanla, mahlukla kucaklaşan ışıkların, renklerin, şarkıların ormanlaşan tabiatı! Şiir : Ozanlar klâsikler, ferdalar, bayraklaşmış ruhlar ölmez mısralar, Çanakkale beyti; Ey anamın uykulara — ah bir daha geri dönmiyen saadet kaynakları, masum

uykularıma — dolmam için kalbimin billûr ninnileri veda sizlere! Hüriyete, tatlara hırsla ısırılan rayıhalı sulu şeftalilerden akan ballı tatlar gibi tatlara koşuyorum. Tıpkı Zümrüt Pertek otlaklarının, Olti çayırlarının, Bingöl ufuklarının şaktardığı rüzgârlara yumuşak yelelerini salmış dört nal giden taylar gibi, yeşil, yemyeşil çayırlara koşuyorum. Veda sizlere. Artık tunç tokmakları sökülmüş kapımı çalmayın eli boş dostlar. Çalmayın, çalmayın güzeller! çünkü sizleri bütün safiyeti, hassasiyeti, şuûru, misafirperverliği ile her an bekliyen, büyük bir iştiha ve gönülle, dolgun aşkla karşılayan adam!

Çoktan bu diyarlarla, sizlere bir daha kavuşmak istemeden gene sizin hatıra ve ölçüsüz kıymetlerinize saygı çekerek vedalaştı.

H. Engin
Samsun

Hikâye :

HIRSIZ

Nezihe ULUSOY

Trenin son düdüğünün kesik uzun sesi, akşamın sessizliğine karıştı. Siyah dumanlar halka, halka yükselerek, maviliklerde kayboldu. Hava sıcak, yaz akşamlarına mahsus ılık bir teşrin günü. Sarı yapraklar demet, demet yollara serilmiş, uzun kavak ağaçları nın arasında kırlangıçlar çırpınarak uçuşmakta. Ara sıra kesik, kesik köpek havlamaları ve bunlara karışan ilâhileşen çingirak sesleri duyuluyor. Sonra yine uzun bir sükût.

Hayat uyuyor gibi. Bazan nereden geldiği meçhul bir ısıklık bu sessizliğe gömülüyor. Deniz, gök birbirine sarılmış, güneşin kızıl renge boyadığı bulut yığınlarını bir yorgan gibi üzerlerine çekerek uyumağa çalışıyorlar.

Bir katlı istasyon binasının önündeki, tel duvara yaslanmış yer, yer boyaları dökülmüş bir kanepede oturan, eski kısa kahve rengi bir mantoya bürünmüş genç bir kadın.

Çenesinin altında düğümlediği çiçekleri solmuş eşarptan, ayağındaki biçimi kaçmış mantarların yerine tahta çakılmış, mustamel ayakkabıdan belliki şehirde yaşayan bir fakir. Kucağında simitini gevelemeğe çalışan tahminen iki yaşında sarı yüzlü bir çocuk var. Ara sıra sızlanan çocuğa yanındaki

basma bohçadan elma çıkarıp veriyor. Dalgın gözlerle uzaklara bakarak tren vaktini bekliyor. Halinde bulunduğu yere yabancı olanlara mahsus, çekingenlik ve hoşnutsuzluk var. Küçük istasyon binasının önünde ondan başka hiç bir yolcu yok.

Biraz sonra uzaktaki komşu köyün kahvesinden gelen istasyon memuru mutadı hilâfına sigarası ağzında, oruç tutmadığını anlatmak isteyen müstehzi bakışlarla, şapkasını düzelterek, kadının önünden geçip binaya girdi.

Genç kadının gözleri yine uzaklara dalmış, kendinben geçmişti. Birdenbire arka taraftan gelen bir ayak sesile irkildi. Kanepenin az ilerisinde kulübe ile tarlalar arasındaki dar yoldan şoför kıyafetli bir genç çıktı. Kıvrık siyah saçları alınına dökülmüş, parlak gözlerinde keskin bir ifade vardı. Önce genç kadına, sonra istasyon binasına ürkek nazarlar fırlattı. Hızlı, hızlı yürüyerek sazlar arasından geçip trenin kaybolduğu istikameti tuttu.

Biraz sonra görünmez oldu. Genç kadın tarlalar arasından çıkan ve üzeri makina yağlarıyla yer, yer si ahlamış sarı keten elbiseli, ürkek tavırlı adamı biraz hayret ve dikkat dolu süzmüş düşünüyordu. Bu garip tavırlı yolcu

böyle acele, acele nereden gelmiş nereye gitmişti. Busırada sağ tarafındaki kahvenin yolunda yaşlı bir köylü koşa, koşa geliyor, hem de sesleniyordu.

— Hanım, hanım...

Bu adamın ayağındaki pantolondan, sırtındaki gömlektен yolda çalışan amelelerden olduğu belliydi. Yüzünün güneşten yanan derisi gerilmiş, üzerinde leke, leke siyah benekler vardı. Seyrek kirpikli küçük gözleri ve siyah kısa sakalı, biraz kartal gagasını hatırlatan burnu ile saf bir köylü olduğu halinden belliydi. Koşa, koşa geldiği için sesi biraz kısık çıkıyordu.

Genç kadın hayretle ona bakıyordu.

— Hanım buradan biri geçti mi?

— Geçti.

— Nereye doğru gitti?

Kadın parmağıyla tren yolunu gösterdi.

— O tarafa doğru..

— O tarfa doğru mu? Eyvah...

— Ne oldu, neden sordun?

— Hiç hemşirem bizi soyduda...

— Sizi mi soydu?..

— Ya.. Hemşirem bu gördüğün oğlan kara suratlı, sarı esvaplı mı idi?

— Evet, avet, şoför elbisli esmer bir adamdı.

— Ah... işte tamam, o kâfirdi gördün mü ya... ne yapmalı, nasıl yakalamalı hemşirem, bu sefer bizi bu ikinci soyuşu. Yine kaçırdık hırsızı...

— Neyinizi çaldı?

— Çalınan eşyanın giymeti yok. İki ekmek yarım kilo yağ, bir kilo şeker, on kuruşluk kırmızı biber, bir kilo üzümde ama, bu yezit bizim kulübeye alıştı.....

Durarak hırsıyla başını salladı:

— Geçen seferde altı liralık donla gömleğimi çaldı. Yakalandı karakolda bir sürü dayak yedi. Acıdıkta bırakmıştı..

— Sizin kulube nerede?..

— Ta... Uzakta görünen ağacın dibindeki kulubedeyiz, yedi arkadaşız Ramazan geldi, makarna, şeker, çay, yağ alıp, kulübedeki dolaba koymuştuk..

— Siz kulubenin yanında çalışırken, nasıl bu adamı görmediniz.

— Bugün azatız, arkadaşlar şehire gitmişlerdi.

Bende deniz kıyısına, namaz kılmağa inmiştim. Nebileceğim başıma geleni, demek herif beni gözetliyormuş, ben namaza durunca, o da kulubeye girmiş. Bu sırada bizim Köse Ali şehirden dönmüş kulubenin kapısından çıkarken herifi görmesin mi? Hırsız Aliyi görür görmez yol aşağı kaçmağa başlamış. İlk seferki sarı urbası yine arkasında imiş, Köse bana seslenerek:

— Yahu ne duruyorsun... Herif yine bizi soydu, kaçıyor...

Selâmı dar verdim, peşine koştuk, ama iş, işten geçti. Hırsız mısırların içine daldı...

— Vah, vah..

— Ramazan günü nasıl da eli titremedi, bilmem ki. Allah çarpsin. Ali kulübede kaldı ben arkasından, kahveye yürüdüm, korucuya söyledim. Onlar da şose yoluna gelirse yakalayacaklar. Acip ben arkasından gitsem yakalayabilir miyim?

Bu herifin elinde mor bohça var mıydı?

— Hayır bomboştı, belki bohçayı arka tarlalara bir yere saklamıştır.

— İyi dedin hemşirem bir yol tarlaları arıyayım. Diyerek kulubenin arkasındaki bütün tarlalarına saptı. Genç kadın korkmaya başlamıştı, demek hırsız önünden geçmişti. Ya, daha önce istasyon memuru yokken geçseydi, mnhakak onuda soyacaktı. İçinden « Allah sabiye acıdı » diye mırıldandı.

Biraz sonra ihtiyarın sesi, yine işi tildi. Elinde tuttuğu mor yollu bir basma bohçayı sallıya, sallıya geliyor. Keudi, kendine hırs ve öfkeye karışık bir ses birazda istihzaya benzeyen gülümseyişle:

— Vay hırsız vay... Ulan Allahtan utan be.. Ama ben bunu senin yanında bırakmam.

— Nasıl, bohçayı buldun mu?

— Bulduk, ama eksik..

Bohçayı kadının önünde açtı ve yere çömeldi. Ekmeğin birisi bütün diğerinin yarısı yenmişti. Biber dökülmüş, ekmeği ve birkaç çürük üzüm tanesini kırmızıya boyamıştı.

— Yezit acıkmış her halde ekmeğin yarısı ile üzümleri yemiş. Bir ekmek duruyor ama ben bunları ne yapayım, şekerle yağ gittikten sonra... Asıl onlar lazımdı.

Kuru çatlak dudaklarını tükürükle ıslatıyordu:

— Yağı daha dün almıştık...

Bu sırada tiz bir düdük sesi havanın ağırlığını, durgunluğunu yırttı. Mor dağlardan mavi denize aksetti.

İhtiyar amele birden doğruladı.

— Hah, korucunun düdüğü. Galiba yakaladılar.

Eliyle göstererek:

— İşte, işte bir kaç kişi kahve yolundan bu yana geliyor. Diyerek yerinden fırladı, onlara doğru koştu. Biraz sonra kafile istasyon binasının önüne geldi.

Esmer delikanlı koracunun önünde öne düşmüş, adımları yavaşlamış, vücudü çökmüş, ağır, ağır yürüyordu. İhtiyar amele ondan bir adım öndeydi. Muzaffer bir kumandan hâli takınmıştı. Ara, sıra hırslı bakışlarla onu süzüyor, bu bakışlar kin ve nefretle doluydu. Korucunun arkasında da iki, üç köylü vardı. Yüzlerini mes'ut bir gülümseme kaplamıştı. İşlerini bitirmiş insanlara has bir rahatlık duydukları belliydi. Gürültülerine istasyon memurunda dışarı çıkmıştı. İhtiyar amele onada uzun, uzun izahat verdi. Korucu bir ip çıkardı iki şahidin önünde istasyon memuruna dönerek.

-- Demin kahvenin yanındaki kordada yakaladım, merkeze götüreceğim.

İstasyon memuru biraz ders vermek, birazda ukalalık maksadıyla

— Neden yaptın, bak şimdi herkesin gözü önünde, ellerin bağlı gideceksin, ayıp değil mi?

Hırsız önüne bakıyordu, bakışları sanki toprağı delmek istiyordu, sonra gözlerini kaldırdı. Biraz meydan okumuşcasına haykıran bir sesle:

— Ne yapayım açtım... dedi. Dudakları, sanki kilitlendi, gözleri dumanlandı, başı tekrar öne düştü... Titreyen ellerini korucuya uzattı...

Sonra hepsi birden uzaklardan, akşamın ilâhi sessizliği ve morlaşan karanlığında kıvılcımları uçuşan, sesi, titreye, titreye yayılan treni beklemeğe başladılar.

* * *

Çok Önemli BİR DERGİ ve YAZICILARI

Vazifem Konyaya tahvil edilmişti. Orada ilk işim eski eserleri görmek oldu. Bunların hepsi insanı çekiyor ve sanki beni inceleyiniz diyorlardı. Bu duygu ile şehrin en iyi kahvehanesine —ki eksr münevver kimseleri içine alırdı—gittim. Buraya devam edenlerden biri ile bu mevzuu konuştum. Aramızdaki konuşma aşağı yukarı şöyle olmuştı:

— Azizim, demiştin, Konya belki güzel bir şehirdir. Ne bileyim meselâ geniş ve ağaçlı büyük bir yolu var, oldukça kalabalık bir çarşısı ve eskiliği yahut İslâm medeniyet ve harsını hatırlatan şeyleri var. Ben bunlardan bilhassa Selçuklulardan kalmış eserleri görmek istedim, bir kısmını da gördüm fakat görmek yetmez, bunları iyice incelemek te gerekir. Burada herhalde bunlarla yakından ilgilenenler de vardır, meselâ Halkevleri böyle şeylerle uğraşanların yuvası olabilir. Samsun da Halkevinin faal bir üyesi idim, burada da çalışmak isterim.

Karşımdaki, âdeta sözümü kesercesine:

— Evet, dedi. Konya Halkevi bu işlerle çoktanberi uğraşır. Birçok eserler de neşredilmiştir ve belki de size iş düşmiyecektir, zira hangi bir eserle meşgul olmağa kalkarsanız onun tetkik edilmiş olduğunu hatta onun neşredildiğini yahut neşredilmek üzere olduğunu göreceksiniz.

Bu sözler beni şaşırttı. Selçuk tarihi iyice aydınlanmamıştır daha bir çok emek harcanmak gerektiğini biliyordum.

Sonra ben kendimi, yayınları iyice güden biri, diye bilirdim. Şimdi bana, hatta eserlerin yayıldığını, söyliyene zata;

— Acaba? dedim, bunlar hangi eserlerdir, lütfeder misiniz?

— Kitap ve broşörlerden vazgeçtik Halkevinin yaydığı (Konya) dergisi var. Bu dergi Anadolu Halkevlerinin çıkardığı dergilere pek benzemez. Hemen yalnız Konya ve dolayını, Selçuk ve Karaman tarihini inceler, bu zamana kadar 45/50 kadar sayısı yayıldı.

— Ben, dedim. Bu dergiyi hiç görmedim.

Geçen yıl Samsudda arkadaşlarla şamdan kavaktan, herekten terekten konuşuyor ve (19 Mayıs) dergimizin gün geçtikçe daha olgun bir kılığa yayılmağa başlamış olduğunu söylerken karşımdakilerden birinin Çorumlu olduğunu hatırlamış ve Çorum Halkevinin yaydığı dergiyi de öğmek lüzumunu haklı olarak duymuştum fakat Çorumlu arkadaşım, bana o zaman en kıymetli Halk-evi dergisinin — İstanbul ve başşehirde çıkarılanlar dışarı — Konva mecmuası olduğunu söylemişti. Şimdi bnnu hatırlarken muhatabım :

— Siz, dedi. Bugün çıkarılan mecmualardan Çınaraltı dergisini takip edermisiniz?

— Hemen biricik takip ettiğim haftalık dergi odur.

— Öyle ise orada (Atsız)'ın yazılarını okur muydunuz?

— (Atsız) 1 ötedenberi yazıları ile

tanırım bu derginin ilk sayısında çıkan makalesi pek ilgili idi fakat az yazıyor bu mecmuada dedim.

— Mademki öyle. Atsızın bu mecmua hakkında —Konya mecmuası—bir yazısını da okumuşsunuzdur herhalde....

Evet, hayal mayal hatırlıyorum, Atsız; Anadolu Halkevleri tarafından çıkarılan dergilerden bahsetmişti burada Samsunda çıkarılan (19 Mayıs) mecmuasını beyhude yere aramıştım ama Konya mecmuası ve içindekilerinin önemini oradan öğrendikten sonra bizim mecmuanın niçin burada bir yer tutamadığını anlamıştım.

— Azizim dedim o yazıyı hatırlıyorum fakat bu makaleye rağmen Konya mecmuasını görmek benim için mümkün olamadı. Çok kıymetli yazıları nefsinde toplayan ve yine hatırladığıma göre Şikârinin Karaman tarihinin burada basıldığını o makaleden öğrenmiştim şimdi o makaleyi sizinle konuşurken daha iyi hatırlıyorum

Birkaç gün sonra bu mecmualardan 4 tanesi elime geçti. Hakikaten pek değerli yazılar mecmuayı yükseltiyordu. Yazıcılardan birisini derhal tanıdım bu yine vaktile Konyada yayılan (Yeni Fikir) mecmuasında da yazardı. Ve yazısını büyük bir zevkle takip ederdik.

Konyada dolaşırken burada kitap merakının bir hayli ileri olduğunu sezdim. Bir kaç kütüphane ile bir hayli küçük kütüphaneler veya kitap sergileri vardı. Elllerinde, ceplerinde kitaplarla dolaşanlar, evlerinde yüksek sesli şiir okuyanlar, kahvehanelerde veya yazıhanelerinde kitap okuyanları sık sık görür ve işitirsiniz. Konya matbaasında da sık sık eserler basılmaktadır. Önce bana pek iyi bir tesir bırakmış olan Konyayı şimdi sevmeye başla-

mıştım. Bilhassa eski eserlerini bağrında koruduğu için ona muhabbetim gün geçtikçe artıyordu.

Konyada basılmış ve Konyanın uzak tarihi ile ilgili bir kitap veya risa leyi ucuzca temin etmiştim. Okumak üzere yine kahvehaneye — ki burası benim için kahvehane değil bir kırıathane halinde idi — girdim. Bana Konya mecmualarından 4 danesini ariyeten vermiş olan zat da orada idi. Biraz ötede önündeki masaya aynı cinsten bir tomar kitap sıralamış etine dolgun diğer bir zat oturuyordu. Ve elinde bir çakı bu kitapları sıra ile alıyor şurasını burasını bu çakı ile kazıyor sonra bir kalemle tashihler yapıyordu. Dikkelim çeken bu şahsı arkadaşımından sordum.

— O mı ? dedi. O işte Konya mecmuasında yazılarını okuduğunuz Mesut Komandır. Mecmuanın sahibidir.

Mesut Koman çok konuşmaktan hoşlanan bir zata benziyordu.

— Birader, dedi. Burada eser bastırmak bir sıkıntıdır. Bütün dikkatime rağmen yanlış çok bir kitapçık bastırdık

Önündeki kitapların adı (Şahname-i Ünsi) idi. Mesut, senelerdenberi milli kütüphaneye müdürdür. Bu münasebetle kitap meraklılarıyla fazla temastadır. Kıymetli bulduğu kitapları değerinden daha fazla para sarfederek şahsen temin edermiş. Bu münasebetle eline geçirdiği farsça manzum bir Selçuk tarihini bu adla bastırmış.

Bn matbu şehnameden ben de temin etmiştim. Mesudun daha önce basılmış ve yine basılacak — isimlerinden pek kıymetli şeyler olduğu anlaşılan — diğer eserleri varmış. Tabii kendisile görüşmek benim için pek faydalı olacaktı ve hakikaten onun sayesinde

Konya mecmualarının hemen hepsini mütalâa etmek mümkün oldu.

Bu hepimizin iftiharla bahsedeceği ve bahsetmesi lâzımgelen mecmuaları mütalâa ederken bunları neden daha önce okuyamadığıma üzüldüm. Bir takım da kendim için temin etmek istedim. Bu işlere bakmağa memur zatla ahbap olmuştum. O bize bunu temin edeceğine söz vermiş göründü. Fakat sayın okuyucularım bunun kolay bir iş olduğunu sanmayınız. Konya Halkevi neşrettiği mecmuasını adeta kıskanarak tevzi etmektedir. Halkevinin azası idim. Candan ve yürekten burada çalışmak istiyordum. Meslekim de girdiğim şubeye uygundu fakat... Fakat önce hazırlanmış olan listede adı olmıyanlara bu mecmuayı koklatmıyorlardı bile. Bereket, Mesut Koman o, bize yanında tamamı mevcut olan bu mecmuaların kepisini — yalnız okumak ve göz gezdirmek için — lütfetmiştiler.

Bir gün Mesut Komanla konuşurken onun soyadına dokundum. Mesut, bunu benden adeta bekliyormuş gibi muka-bele etti :

— Beni cehlile itham ettiniz tabii, dedi. Neden Kuman değil de Koman, değil mi ? O halde size sorarım. Komanova hâdisesini bilirsiniz, neden oranın adı Komanovadır da Kumanova değil dir. Rumelide bu gibi kelimelerin hepsi hep Koman olarak kullanılır. Ben ilim adamlarına tabi olmadan yerli halkın bu talâffuzunu muhafaza ederek taşımak istedim.

İçim rahat etti. O, bu adı bilerek kullanıyordu.

Mecmuada tanınmış şahısların imzaları da vardı : Hasan Fehmi Turgal, Atsız, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu,

Celâl Esat Arseven, Süheyil Ünver, Remzi Oğuz, Mükrimin Halil Yinanç, Baki Gölpınarlı, Konya meb'usu Dr. Şevki Uludağ, Feyzullah Sacid (Rubaiyatı Ömer Hayyamı aslı ile ve hece veznile tam tercemesini neşretmişti, şimdi Konya idare heyeti azasıdır) Profesör Dr. Kurd Kozvık ve Halbrun gibi kıymetli şahsiyetlerin imzaları nazarı dikkati çekiyordu.

Rahmetli Ferid Uğurun — bu zatı Konyada çok işittim, ayaklı kütüphane diye anlıyordu. Tanrı yarlıgasın âlim ve fazıl bir zat imiş, Sadettin Nüzhet ile müşteriken neşrettikleri « Konya vilâyeti halkiyat ve harsiyatı » adlı kıymetli eserdeki ikinci şahsın bu zat olduğunu sonradan hatırladım, Mesud Komanla da « Sahibata ile oğulları, hayatı ve eserleri » adlı kitabı neşrettiğini öğrendim — Yine Mesut Komanın bulduğu bir yazma « Tevarihî Âli Karaman » üzerine bir yazısı ile « Mevlevilik » hakkında muhtelif yazıları ile Konyayı ilgilendiren çok faydalı diğer makaleleri ayrıca nazarı dikkati çekiyordu.

En göz alıcı başlıklar altında ve hemen daima mabaadlı makaleler halinde yazı yazan biraz önce Yeni Fikir mecmuasında yazısını zevkle takip ettiğimizi söylediğim Naci Fikret Baş-taktı : « Konyanın neolitik devirlerden itibaren tarihi » « Konya Jeolojisi » « Anadolu coğrafi keşfiyat » Kleman Huardan terceme ettiği Eflâkının « Menakibülârifîyn » i, « Anadolunun dini tarihi » « Eski zamanlarda Anadolu iktisadiyatı » Mişondan terceme edilen « Haçlı seferleri » gibi üzerinde dikkatle durulması gereken sürü sürü makaleler..

Hasan Fehmi Turgal; bu kütüphaneler ve kitaplar kurdunun, mecmuada ilk zamanlar (Konya) gibi belirsiz ve

dolayısıyla mütevazî bir imza ile sonradan kendi ismi ile neşrettiği makaleleri : Aksarayî tezkeresinin Anadolu Selçukilerine temas eden kısmı, İbnibibi den tercemeleri, Camiüldüvelde Karamanlılar, Anadolu tarihine ait diğer muhtelif yazıları ile Şerafettin Yezdinin Zaferrnmesinden Anadoluya ait parçalar. Atsızın Münecimbaşı ile — Mesudun tab ve neşrinden önce — Ünsiden bir parçasının tercemeleri.

Abdülkadir Erdoğan (bu gün İstanbul İslâm eserleri müzesinde değerli bir memurdur.) Seyid Mahmud Hayraninin sandukaları, Hahılar, Konya menseli hahılar, Konyayı alâkalandıran bazı vakfiyeler, Ebubekir efendi coğrafyası gibi kıymetli yazıları ayrıca nazarı dikkati celbediyordu.

Tarih muallimlerinden Said Sungurun son sayılarda « Mevleviler şehri Konya » — Kleman Huardan — ile İstanbul mezar kitabeleri » adında cidden enterasan makaleleri.

Miralay mütekaiddi ve Mesudun babası muallim İsmail Hakkı Komanın da « Konyada yetişen topçu livası : Hamdi Paşa » « Bozkırlı bir barut mutahassısı : Mehmed Ali bey » gibi Konya Vilâyetinde yetişmiş eski şahsiyetleri tanıtan makaleleri vardı.

Bunlardan başka Memduh Yavuzun « Konya folkloru » İbrahim Aczi Kendinin « Halk şâirleri » üzerine yazıları, Halkı Karagüllenin inkılâbımız üzerinde incelemeleri, Konya mebusu doktor Şevki Uludağın Türk mimarisi üzerine bazı yazılarıyla şayanı dikkat etütleri vardı.

Ziya Çalıkın Vali Cemal Bardakcı zamanında Konya havalisinde yapılan sondaj ve su işleri ile mutahassıslara yaptırılan Arkaoloji raporlarından bahis

bir kaç yazısı vardı.

Muhlis Konerin (Ekekon gazetesi başyazıcısı, bugün Halkevi reis vekili) Mevlânada hads felsefesi adlı iki makalesi, Dr. Azmi Avcıoğlunun Karamanlılar, Niyazi Belgenin Anadolu coğrafyasının muhtelif yerlerine aid yazıları üzerlerinde alâka toplamak kabiliyetindedirler.

On beş yıldanberi İstanbulda oturup Milli kütüphane müdürü bulunan ve 11 yıldanberi Konya halkevi Dil Edebiyat ve tarih sonrada Tarih Müze komitesi başkanlığında çalışan Mesud Koman, Konya çevresindeki eski eserlerin korunma ve onarılması için bir hayli gayret göstermiş ve hâlâ da bu hususa gayret sarfetmekten çekinmiyen bir zattır.

Atatürkün Konyayı ziyaretlerinden birisinde Konya havalisinin eski eserlerini bir albümle takdim etmiş ve bununla o zaman Başvekâlette bulunan Milli Şefimiz ve göz bebeğimiz İsmet İnönüye eski eserlerin muhafaza ve tāmiri için para tahsis edilmesi lüzumunu gösteren bir telgrafın çekilmesine sebep olmuştur.

Milli Şef 1941 de Konyayı ziyaretleri esnasında Mesud Komanı tanımış Konya mecmuasındaki yazıları ile elinde bulunan ve bu zamana kadar ilim âlemince belli olmayan Selçuk şehnamelerini ve diğer Anadolu Türk tarihine dâir eserleri görmüşler ve Mesudun Konyaya, ilme ve kitaba aşkını takdir etmişlerdi.

Mesudun emekleri Konyada pek tanınmazsa da onu iyice tanıyanlar onu bize tanıtmaktan çekinmezler : İsmail Hâmi Danişmend Cumhuriyet gazetesi gibi tirajı çok olan bir gazetede yazdı.

gı «Atalarımızın tarih telâkkisi» «Kelile ve dimne» «Eski Türklerde barutçuluk» makalelerinde onun adını zikreder.

Süheyil Unverin «Selçuk tababeti tarihi» nde menba ve mahaz olarak sık sık Mesudun adı da geçer.

Ünsinin şehnamesini bastırmadan evvel Ferid Uğurla birlikte hazırlayıp neşrettikleri «Sahip ata ile oğulları hayat ve eserleri» adlı kitabı matbuatımızda oldukça akis bırakmıştır. Meselâ eserin Türk tababeti tarihine hizmeti dolayısıyla Süheyil Ünver Vakıt gazetesinde, Hüseyin Namık Orhun; Ulusta Hüseyin Cahit Yalçın Fikir hareketlerinde bahs ve takdir etmişlerdir. Bu kitabın önemini anlamak için Cumhuriyet'te çıkan bir bibliyografya makalesinde, «Konya Halkevi başkanı öğretmen M. Feridle arkadaşı M. Mesudun daha geçen yıl basdırdıkları (gazetenin tarihi 3/12/1935) Sahip ata ile oğullarının hayat ve eserleri adlı güzel hem pek güzel kitapta bu mevzu (Selçuk mimârisi) ne kadar canlı yazılmıştır» denilmekte olduğunu ilâve edelim.

Profesör — Franz Teschner İslâm ansiklopedisinde Konya maddesinde bu eserden bahseder.

«Orhun alfabesinin Anadoludaki izleri» adlı kitabı da alâka uyandırmış hattâ bu münasebetle Necip Asım Bal Hasan oğlu ile Hüseyin Namık Orhun arasında bir münakaşa çıkmasına sebep olmuştur.

Evvelce Konya mecmuasında tefrika edilen ve yakında kitap halinde de neşredileceğini memnuniyetle öğrendiğimiz ve yine rahmetli Ferid Uğurla müşterek yazılmış olan «Celâleddin Karatay ile kardeşlerinin hayat ve eserleri» adlı kıymetli bir eseri daha vardır.

Bunlardan başka Mesud Komanın Ferid Uğurla müşterek ve bir çok emeklerle meydana getirdiği henüz basılmamış olan diğer başka eserleri vardır. : «Konya vilâyeti kitabeleri» 6 cilt olacaktır. Selçukiler, Eşref oğulları, Karaman ve Osmanlılara aid bu külliyyatın önemini takdir etmemek imkânsızdır.

Üç kısımdan (Selçuk + Karaman + Osmanlı) ibaret olup neşri büyük bir alâkayı celbedeceği muhakkak olan «Vakfiyeler» i de basılacak bir vaziyette bulunmaktadır.

Karaman oğulları ümerasından olup Karaman Osmanlı tarihinde mühim rolleri olan «Turgut oğulları» adlı eseri de aynı vaziyettedir.

Mesud Komanın Konya mecmuasındaki yazılarını tasnif edersek bunların ekser kısmının Türkoloji ile ilgili olduğunu görürüz. Meselâ «Ânadolu hristiyanlarında İslâm ve Türk adları — sayı 3 —» bu adlar içinde Aslan, Aslan Keşiş, Kaplan Keşiş, Doğan, Dursun, Malkoç, Akkoca, Altun, Gül, Akbaş, Karagöz gibi Türkçe adlarla Has Melek, Kıymet, Sinan, Bostan, Hızır, Devlet, Arzument, Dilâver gibi islâmî adlar şeri sicillerden çıkarılarak ilim âlemine arz edilmiştir. «Konya çevresinde Oğuzlara dair yer adları — S. 2 ve 9» Şimdiye kadar serdedilmemiş mütalealarından «Türk, Selçuk, Kayı isimleri üzerine bir not — S. 46 —»... «Eski Anadolu kadınlarının giyimleri — S. 31» «Halk türküleri — S. 36» «Gümece düğünü S. 42» «Deve oyunu — S. 43» «Konya şairlerinden Üveysinin o zaman ki idare aleyhine bir şiiri — S. 31 —» aynı sayıda «Şikârinin bir gazeli» «Şeyh Sadreddin Konevi mescidi ve Şeyh Cüneyd» «Canbaz kadı — 32 —» «Tuna tür-

küleri — 35 —» «Şâir Dehaniye dair — S. 36 —» «Şâir Meşami — 35 —» «Redhouse a aid bazı notlar — 46 —» «Halet efendiye dair bir kaç söz — 48» Ahmed Midhat efendiye tevcih edilen rütbei vüzeret — S. 50 —» «Namık Kemalın Kanijesi ilk defa neden Nafiz imzasıyla çıkmıştır — S. 44 —» «Mareşal Moltkenin Şark hatıratından Konyaya aid satırlara notlar — 10 —» «Sandi efanesi — 47 —» kendisi tarafından keşfedilen «Konyada son Romen devrine ait bir saray bakiyesi — 7 —» «Konya Selçukilerinden evvele aid eserler — 5 —»

Hulâsa bu makaleler ve bundan başka diğer bir çok makaleleri Konya merkez olmak üzere Türkiye'ye, Taih, Dil, Entografya ve Arkeolojiye dair kıymetli yazılar neşretmiş ve etmektedir. Görülüyor ki Mesud, Hakikatan ilim âşığı değerli bir şahıstır. O; bu yazılarıyla mecmuada yalnız başına bir kıymettir. Onun neşrettiği makalelerinden birisi için Yeni Türk mecmuası (sayı 108) «bu makale dedelerimizin halk zaruri ihtiyaçlarını kullanması derecesini belirttiğinden ayrı bir hususiyet taşımaktadır» demekte ve yine Baltacıoğlunun Konyayı ziyaretinden sonra Konya ihtisaslarını gazetelerden birinde aksettirirken «Konya için kendisinin bir kıymet olduğunu» belirtmektedir.

Kendi parasiyle satın aldığı yegâne yazmalardan «Ünsi Şahnamesi» ni yine kendi parasiyle bastırmış ve bunların mühim bir kısmını Halkevleri ve Maarif Vekâleli kütüphanelerine hediye etmek suretiyle halkın «el kiri» diye tavsif ettiği paraya hiç te kıymet vermediğini göstermiştir. Onunla tanıştığımndan dolayı âdeta seviniyor ve iftihar ediyorum.

Kâzım DİLCİMEN

Halkevi Haberleri

Millî günler ve konferanslar :

İkinci İnönü zaferinin 22 inci yıl dönümü 1 Nisan Perşembe günü akşamı kutlandı. Törende Halkevi reisi Dr. Ahmet Hakkı Kuzucu, Ön yüz. Cemal Soley, Lise öğretmeni Emin Hekimgil, İlkokul öğretmeni Orhan Çaplı ve Merkez Maarif Memuru Galip Naşit Arı söz aldılar söylevleri müteakip bando askerî marşlar çaldı.

9 Nisan gecesi Büyük Türk mimarı Koca Sinan anılmış. Tarih öğretmeni Emin Hekimgil Sinan'ı yetiştiren devir ve Türk kültürünü, Yüksek Mimar M. Pınar Sinan'ın eserlerini, Lise Resim öğretmeni Hayri Engin Sinan'ın estetik tarafını anlatmışlardır.

10 Nisan Cumartesi günü İstanbul kızılay hastabakıcı ve hemşireler okulu müşavir öğretmeni Bayan Esma Deniz (Kadına En Çok Yaraşan meslek) adlı bir konferans verdi.

16 Nisan gecesi Lise Müdürü Ziya Karamuk tarafından Büyük Şâir Hâmit gecesi tertip olundu.

23 Nisan Millî hakimiyet ve Çocuk Bayramı münasebetile Lise öğretmeni Emin Hekimgil, Orta okul öğretmeni M. Dobada ve Merkez Maarif memuru Galip Naşit Arı haftanın muhtelif günlerinde bayramla ilgili konuşmalar yaptılar.

Dil—Edebiyat Komitesi tarafından her hafta Pazar günleri verilmek üzere konferanslar serisi tertip edilmiş ve şimdiye kadar adedi 14 e çıkan aşağı-

da gösterilmiş olan konferanslar verilmiştir.

- 21 Mart Lise Müdürü Ziya Karamuk (İlkbahar)
28 > Gazi K. Memuru Ş. Alışık (Türkçülük)
4 Nisan Merkez M. M. G. Naşit Arı (Halk edebiyatı)
11 > Lise öğretmeni İ. Yaver (Türk Tarihi)
18 > Halkevi R. Dr. A. H. Kuzucu (Tifo)
25 > Etem Veysi Aksan (Tütün)
2 Mayıs Ortaokul öğ. K. Demirsoy (Nufus davası)
9 > İlkokul öğ. Orhan Çaplı (Okul ve çocuk)
16 > İlkokul öğ. Orhan Çaplı (Hava şebitleri)
30 > Lise öğ. Emin Hekimgil (İstanbulun Fethi)
nin 490. Yıl dönümünü
6 Haziran Halkevi R. Dr. A. Hakkı Kuzucu (Tifüs)
13 > Dr. Kenan Aker (Tifüs)
20 > Dr. Binb. Müslim Gür (Tifüs)
4 > Dr. Besim Altan (Tifüs)

Aile Toplantıları :

Güzel San'atlar şubesi tarafından iki aile toplantısı yapılmış sabaha kadar süren ve samimi bir hava içinde geçen bu toplantılarda halk türküleri söylenmiş, millî oyunlar oynanmış ve piyangolar çekilmiştir.

Salonumuzda iki nişan töreni yapılmış ve 19 Mayıs şeref balosu da bu yıl burada yapılmıştır.

Sergiler :

8 Mayıs Cumartesi günü Evimiz Güzel San'atlar komitesi üyelerinden Ressam arkadaşımız Behiç Atabek tarafından bir karikatür sergisi açılmıştır.

29 Mayıs Cumartesi günü Evimiz Salonunda Yurdun muhtelif yerlerinde çıkan ve çıkmakta olan dergi ve kitaplardan mürekkep kıymetli bir kitap sergisi açılmıştır.

Mecmuamızın basılması esnasında da İngiliz Kültür Hey'eti tarafından (Britanyanın Beş Büyük Eseri) adlı bir sergi açılmıştır.

Temsiller:

Evimiz Temsil Kolu yapışkanlar komedisini temsil etmiş ve temsil kolu reisi Lütfi Tekinin idaresinde pazar konferanslarını müteakip bağlama ile halk türküleri söylemek suretile faaliyet göstermişlerdir.

Bozkurt İlk okulu talebeleri de evimiz hoparlörlerinde 8 Mayıs cumartesi günü radyofonik bir temsil vermişler, halk türküleri söylemişlerdir.

Kurslar :

Seferberlik Müdürlüğünün emirleriyle 10 Mayıs Pazartesi günü Ön. Yzb. Cemal Soley'in idaresinde hava taarruzlarına karşı korunma kursu açılmıştır.

Geçen yıldan beri faaliyetine hiç ara vermeksizin Lise öğretmeni Emin Hekimgil'in idaresinde bulunan İngilizce kursları bu defa Ankaradan gelen İngiliz Kültür Hey'eti öğretmeni I. Jago ile faaliyetini bir kat daha artırmış küçüklere ve büyüklere olmak üzere İngilizceyi hiç bilmeyenlere iki kurs daha açılmıştır.

Komite seçimleri :

Dil—Edebiyat komitesinde eski neşriyat müdürümüzün Trabzona tayin olması ile komite de açılan münhal üyelige genç ve faal öğretmenlerimizden Orhan Çaplı seçilmiş 19 Mayıs mecmuası neşriyat müdürlüğüne E. Hekimgil seçilmiştir.

Spor komitesinde başkanın istifası üzerine açılan başkanlığa komite üyelerinden Zeki Tunç seçilmiştir.

Neşriyat Müdürü : **Emin Hekimgil** — İmtiyaz sahibi : **Dr. A. Hakkı Kuzucu**
Vilâyet Matbaası — Samsun

